

Pentti Raittila ja Susanna Vehmas

**Aineistoraportti:
Etnisyys suomalaisissa sanomalehdissä 1999-2000**

Journalismin tutkimusyksikkö
Tampereen yliopisto, tiedotusopin laitos
Huhtikuu 2002

Saatteeksi

Tämä raportti liittyy Tampereen yliopiston Journalismin tutkimusyksikössä vuosina 1999-2002 tehtyyn etnisyyttä ja rasismia koskevaan mediaseurantatutkimukseen. Se taas liittyy eri hallinnon aloilla toteutettavaan rasismia ja etnistä syrjintää koskevan seuranta-järjestelmän luomiseen (Työministeriö 1998). Mediaseurantaa koskevan osuuden rahoittajana on ollut vuodesta 1998 alkaen opetusministeriö. Suomenkielisten joukkoviestimien osalta tutkimus on toteutettu Tampereen yliopiston Journalismin tutkimusyksikössä, ja samaan aikaan Svenska Social- och Kommunalhögskolanin yhteydessä toimimiva Etnisten suhteiden tutkimuskeskus CEREN on tutkinut samoin menetelmin Suomen ruotsinkielisiä viestimiä (Sandlund, red. 2000 ja 2002).

Tutkimuksen alkuvaiheen tuloksia on julkaistu kahdessa väliraportissa (Raittila, Suikkanen ja Lilja 1999; Raittila & Kuttilainen 2000). Systemaattisen mediaseurannan sekä sen ohessa tehtyjen tapaustutkimusten tulokset ja niiden pohjalta käytävä pohdinta on esitetty keväällä 2002 ilmestyneessä teoksessa (Raittila 2002). Lukijaystävällisyyden vuoksi tuota kirjaa ei räsitetty kohtuuttomalla määrällä empiiristä tilastoaineistoa, vaan se päätettiin julkaista erillisenä ”dataraporttina” sekä verkossa että monistetussa muodossa.

Aineistoraportin tarkoituksena on täydentää varsinaista tutkimusraporttia siten, että tässä julkaistaan runsaasti sanomalehtiaineiston määrällisen sisällön erittelyn tilastollisen analyysin tuloksia. Teksti ja aineisto on joiltakin osin samaa kuin vuoden 2000 väliraportissa ja kevään 2002 tutkimusraportissa.

Tämä raportti sisältää vain aineiston ja tutkimusmenetelmän kuvauksen, määrällisen analyysin tuloksia sisältäviä taulukoita sekä joitakin kommentteja ja tulkintoja taulukoiden yhteydessä. Teoreettisia pohdintoja ja syvälle meneviä päätelmiä tässä ei pyritäkään esittämään. Kyse on siis tutkimuksen oheisaineistosta eikä varsinaisesta tutkimusraportista.

Tutkimuksen suunnittelusta, johtamisesta ja tämän raportin tekstistä sekä pääosasta taulukoita on vastannut Pentti Raittila. Susanna Vehmas on tehnyt osan taulukoista ja vastannut vuoden 2000 aineiston tilastollisesta käsittelystä. Työ olisi kuitenkin ollut mahdoton ilman hyvää tutkimusryhmää, jossa kaikki ovat omalla panoksellaan vaikuttaneet tulosten saavuttamiseen.

Suomenkielistä lehdistöä koskevan tutkimuksen empiirisen aineiston ovat koonneet Anu Kuusisto ja Anna-Kaisa Oikarinen (syys-lokakuu 1999) sekä Pertti Vehkalahti, Anna-Maria Pekkinen, Tanja Serola, Anna-Leena Lappalainen, Sanna Korkee ja Tommi Kuttilainen (1.11.1999-30.10.2000 aineisto). Aineiston koodaamisen määrällistä sisällön erittelyä varten ovat tehneet Raittila, Kuusisto, Oikarinen, Vehkalahti, Pekkinen, Serola, Lappalainen ja Mikko Kallio. Koodauksen kehittämisessä vuoden 1999 esitutkimuksen yhteydessä olivat mukana Risto Suikkanen ja Timo Lilja. Tilastollisen analyysin suunnittelusta ja toteutuksesta ovat huolehtineet, Kuttilainen, Vehmas ja Raittila.

Tampereella 5. huhtikuuta 2002

Pentti Raittila

Aineistoraportti on tarkoitettu seuraavan teoksen oheisaineistoksi

**Etnisyys ja rasismi journalismissa
(toim.) Pentti Raittila**

Sisältö:

Pentti Raittila: Journalismi ja Musta Saara	9
Sari Pietikäinen: Etniset vähemmistöt uutisissa – käsitteitä ja aikaisempien tutkimusten kertomaa	14
Pentti Raittila: Etniset aiheet, vähemmistöt ja niiden suhteet suomalaisessa journalismissa vuonna 2000.....	31
Karina Horsti: Maahanmuuttojournalismi – välivaihe monikulttuuriseen journalismiin.....	109
Eeva Ahola: Romaniturvapaikanhakijat tv-uutisten kohteina.....	128
Sanna Rummakko: Inkeriläisten paluumuuttajien syrjäytyminen television ajankohtaisohjelmissa.....	145
Mia Ahola: Etnisyys urheilusivuilla - Sevillan yleisurheilun MM-kilpailujen käsittely iltapäivälehdissä...	162
Anna-Maria Pekkinen: Viesti valkoisesta vallasta välittyy verkossa.....	183
Pentti Raittila, Karina Horsti ja Sari Pietikäinen: Onko journalismilla varaa parantaa?.....	200

Julkaisijat:

**Journalismin tutkimusyksikkö, Tampereen yliopisto, tiedotusopin laitos
Suomen Journalistiliitto, Mediakriittinen julkaisusarja 6**

Kustantaja: Tampere University Press 2002

Myynti:

**TAJU, Tampereen yliopiston julkaisujen myynti
33014 Tampereen yliopisto, puh. (03) 215 6055, Fax (03) 215 7685
taju@uta.fi, <http://granum.uta.fi>**

Aineistoraportin sisältö

<i>Käsitteistä</i>	5
<i>Tutkimusmenetelmästä ja aineistosta</i>	5
<i>Määrällisen analyysin tuloksia</i>	7
Perusjakaumia.....	8
Juttujen sisältö aiheittain.....	18
Konfliktikeskeiset aiheet	25
Kekä puhuvat ja kenestä puhutaan - juttujen toimijarakenteen tarkastelua	33
Tutkimusaineiston kuvista	43
Kirjoittelu lehdittäin	45
<i>Kirjallisuus</i>	50
<i>Liite 1. Koodausrunko</i>	51
<i>Liite 2: Ruotsinkielistä mediaa koskevan tutkimuksen raportin sisältö</i>	61

Käsitteistä

Sanat etnisyys ja rasismi voidaan ymmärtää monin tavoin. Tässä yhteydessä ei paneuduta perusteelliseen käsiteanalyysiin, vaan raportissa käytetään käsitteitä seuraavissa merkityksissä:

Etnisyydessä on kysymys yksilön tai ryhmän tavasta jäsentää itseään suhteessa toisiin. Etninen erottelu voi perustua syntyperään, historiaan ja kulttuurisiin erityispiirteisiin, ja etnisten identiteettien muotoutuminen on jatkuva prosessi. Etninen erottelu ei välttämättä sisällä ryhmien välistä eriarvoisuutta ja vieroksunta, vaan monikulttuurisessa yhteiskunnassa eri etniset ryhmät voivat elää sopuinnassa keskenään.

Rasismilla tarkoitetaan ideologiaa ja käytäntöjä, joissa ihmiset jaetaan biologisen tai kulttuurisen erilaisuuden perusteella ”rotuihin” tai väestöryhmiin, jotka voidaan asettaa eriarvoiseen asemaan keskenään. Rasismia on myös kaikki rikollinen toiminta, jonka motiivina on uhrin etninen alkuperä.

Ksenofobialla eli muukalaisvihalla tarkoitetaan voimakasta kielteistä suhtautumista vieraiden kulttuurien edustajiin. Rasismista se poikkeaa siinä, että ksenofobia ei välttämättä perustu omasta kulttuurista eroavien ihmisten pitämiseen alempiarvoisina, vaan taustalla voivat olla ennakkoluulot uutta ja vierasta kohtaan.

Vähemmistöryhmä-sanaa käytetään kirjoittamista yksinkertaistavana yleiskäsitteenä, joka sisältää kaikki Suomen perinteiset etniset vähemmistöt sekä Suomeen tulleet pakolaiset ja maahanmuuttajat. Ellei yksiselitteisesti toisin mainita, vähemmistöryhmistä puhuttaessa ei koskaan tarkoiteta yhteiskunnan muita vähemmistöjä.

Tutkimusmenetelmästä ja aineistosta

Rasismia ja etnisyyttä koskeva mediaseuranta eli monitorointi mahdollistaa monenlaisten vertailujen tekemisen: sen avulla voidaan seurata, miten yhden viestimen tai yhden maan (Suomen) joukkoviestimien sisältö kehittyy. Systemaattinen seuranta mahdollistaa eri lehtien ja sähköisten viestimien sisällön vertailun. Suomessa seurannan yhtenä tavoitteena on suomen- ja ruotsinkielisten viestimien etnisyyttä koskevien sisältöjen vertailu. Edelleen seuranta mahdollistaa vertailut kansainvälisellä tasolla.

Rasismia ja etnistä syrjintää tarkastellaan kokonaisuudessaan eikä vain ääriyhmien tai yksittäisten konfliktitapausten yhteydessä. Analyysin kohteeksi on otettu tutkittavina olevien joukkoviestimien kaikki etnisiä vähemmistöryhmiä ja maahanmuuttajia koskevat jutut, siis myös neutraaleilta vaikuttavat uutiset sekä vähemmistöryhmiin positiivisesti suhtautuvat mediasisällöt, rasismia purkamaan ja etnistä suvaitsevaisuutta edistämään tarkoitettut jutut.

Viime vuosina Suomeen muuttaneiden etnisten vähemmistöjen lisäksi tutkimuksessa kiinnitetään huomiota Suomen perinteisiin etnisiin vähemmistöihin: juutalaisiin, romaneihin, saamelaisiin, tataareihin ja venäläisiin.

Seurantatutkimuksessa pyritään välttämään yksittäisten tapausten vinouttavaa vaikutusta. Siksi tutkittava media-aineisto on suhteellisen laaja: mukana on maakuntien ykköslehtiä, iltapäivälehtiä sekä valtakunnallisista lehdistä Helsingin Sanomat ja poliittisten puolueiden pää-äänenkannattajat tai puolueita lähellä olevat valtakunnalliset sanomalehdet.

Syys-lokakuussa 1999 lehdistä otettiin aineistoon kaikki ilmestyneet numerot, joita oli yhteensä noin 700 ja joista kertyi tutkimusaineistoon yhteensä 916 juttua ja otsikkoa¹.

Valtaosa tämän raportin tuloksista perustuu kuitenkin marraskuun alusta 1999 lokakuun loppuun 2000 koottuihin lehtiin. Koodaustyön kohtuullistamiseksi aineisto rajattiin 1.11.1999 alkaen otokseksi, johon otettiin vain joka kolmas numero kustakin lehdestä (tämä koskee joka päivä ilmestyviä lehtiä, harvemmin ilmestyviä otettiin tietyn systemaattikan mukaisesti samassa suhteessa). Tutkittavien lehtien numeroita tällä jälkimmäisellä jaksolla ilmestyi noin 1750, joista kertyi tutkimusaineistoon yhteensä 2789 juttua.

Aineisto on koottu käymällä läpi koko tarkasteltavien lehtien toimituksellinen sisältö. Mukaan on otettu tietyn rajauksin kaikki Suomea koskevat rasismiin ja etnisyyteen liittyvät jutut (ei mainoksia). Tutkimusaineistosta on kuitenkin rajattu pois kaikki ulkomaan uutiset. Myös tavanomaiset ulkomaisten poliitikkojen, taiteilijoiden ja urheilijoiden Suomen vierailuihin liittyvät uutiset, kulttuuriarvostelut ja urheilujutut on jätetty pois, jos vieraan etninen alkuperä tai keskustelu rasismista ei korostu jutussa.²

Määrällisestä sisällön erittelystä

Kun luemme tavallista lehtiutusta, koko ajan erittelemme sen sisältöä ja tulkitsemme sitä siltä pohjalta. Määrällinen sisällön erittely tutkimusmenetelmänä poikkeaa jokapäiväisestä arkilukemisestamme ennen muuta systemaattisuutensa ja siihen liittyvän mittaamisen ja tilastollisen käsittelyn perusteella. Määrällinen analyysi sopii kattavan mediaseurannan menetelmäksi. Sen avulla on mahdollista selvittää etnisyyteen liittyvien juttujen aiheiden jakautumista, lähteiden käyttöä sekä eri vähemmistöryhmien esiintymistä mediassa. Määrällinen analyysi mahdollistaa myös eri viestinten sisällön sekä eri ajankohtien kirjoittelun vertailun. Systemaattiset vinoumat ja puutteet kirjoittelussa tulevat luotettavammin esiin laajan aineiston määrällisessä erittelystä kuin yksittäisten tapausten analyysissä.

Perinteinen objektiivisuuteen pyrkivä sisällön erittely on pääasiassa tekstien yksinkertaista luokittelua, mittaamista ja laskemista (esimerkiksi juttujen pinta-alojen tai sanojen esiintymisen laskemista). Näitä piirteitä on tässäkin tutkimuksessa, mutta valtaosa tämän raportin analyysistä perustuu sisällön tulkintaan, joka ei koskaan voi olla täysin objektiivista. Tutkimuksen luotettavuuden takaamiseksi ja satunnaisten tulkintojen välttämiseksi analyysin perustana olevat koodausohjeet (liite 1) ovat yksityiskohtaiset, ja ongelmatapausten luokittelua on pohdittu kymmenessä koodaustyöhön osallistuneiden keskusteluissa. Luotettavuus on pyritty varmistamaan toisten tutkijoiden tekemillä tarkistuksilla ja päällekkäiskoodauksilla.

Sanomalehtiaineisto on koodattu seuraavin perustein:

a) Taustamuuttujat (lehden nimi, ilmestymispäivä, juttutyyppe ja sen sijainti lehdessä, jutun koko) mahdollistavat juttujen määrällisten trendien seurannan sekä eri lehtien ja juttutyyppejen vertailun. Jutut on koodattu kahteen luokkaan sen mukaan, onko etnisyys jutun pääaiheena vai sivuaiheena.

b) Otsikoiden ja juttujen sisältö. Otsikoista ja jutuista koodattiin niiden aiheet, niissä esiintyvät vähemmistöryhmät sekä eri etnisistä ryhmistä käytetyt kiertoilmaisut ja nimitelyt.

¹ Yhdeksässä vinkissä oli vain otsikko, jolloin aineistossa on yhteensä koodattua 907 juttua. Kymmenestä jutusta puuttui otsikko, jolloin koodattuja otsikoita on 907.

² Aineistoon otettavien juttujen rajausta selvitetään koodausohjeiden alussa (ks. liite 1).

c) **Juttujen puhujarakenteen erittelyssä** luokiteltiin kaikki jutussa esiintyvät henkilöt ja muut yhteiskunnalliset tahot (esimerkiksi vähemmistöryhmät, poliisit ja muut oikeusviranomaiset, valtion johto, kansalaisjärjestöt, etnisiin vähemmistöihin vihamielisesti suhtautuvat ”vierasvihaiset tahot”). Samalla määriteltiin kunkin puhujatahon asema jutun lähteiden hierarkiassa: onko se puhuvana toimijana vai puheen kohteena. Puhujarakenteen analyysi kertoo, millä painolla eri yhteiskunnalliset tahot saivat äänensä kuuluviin etnisiä aiheita koskevissa lehtijutuissa. Kirjoitetun tekstin lisäksi myös lehtikuvissa esiintyvät henkilöt luokiteltiin.

*****

Määrällisen analyysin tuloksia

Seuraavissa taulukoissa ja niiden tulkinnoissa päähuomio on 1.11.1999-31.10.2000 ilmestyneiden lehtien sisällön analyysin tuloksissa (ellei toisin mainita, verbaaliset kommentit koskevat vain tätä aineistoa). Niukan tilan vuoksi tästä aineistosta käytetään taulukoissa lyhennettä ”v.2000”.

Useissa taulukoissa esitetään vertailun vuoksi myös tutkimuksen edellisen vaiheen vastaavat tulokset, siis 1.9.-31.10.1999 lehtien aineistoa koskevat. Koska nuo tulokset on raportoitu jo aikaisemmin (Raittila & Kutilainen 2000), niitä ei paljoa enää tässä vaiheessa kommentoida. Tuosta vaiheesta käytetään taulukoissa lyhennettä ”syys99”.

Joissakin taulukoissa on vertailun vuoksi mukana myös Svenska Social- och Kommunalhögskolanissa tehdyn Suomen ruotsinkielisiä lehtiä koskevan vastaavan tutkimuksen tulokset (ks. liite 2). Verrattaessa niitä suomenkielisten lehtien tuloksiin on syytä ottaa huomioon, että analysoitujen lehtien luonne SSKH:n tutkimuksessa oli toisenlainen (lehdet eivät ole maakuntien ykköslehtiä eivätkä puolueiden lehtiä, vaan enimmäkseen pieniä ja harvemmin kuin päivittäin ilmestyviä). Vaikka lehtien sisällön koodaus molemmissa tutkimuksissa on perustunut samaan koodauslomakkeeseen, koodauksen yhdenmukaisuutta ei ole sen kuluessa tai jälkikäteen tarkistettu, jolloin koodausvaiheen tulkinnat voivat olla hyvinkin erilaiset. Luotettavimpia vertailut ovat juttujen määrien ja esillä olevien vähemmistöryhmien kohdalla, kun taas esimerkiksi juttujen teemojen määrittelyssä erilaiset tulkinnat ovat mahdollisia. Ruotsinkielisten lehtien analyysin tuloksista käytetään taulukoissa lyhennettä ”ruots.”.

Seuraavassa vielä tiivistettynä taulukoissa esiintyvien kolmen aineiston kuvaukset:

	syys99	v.2000	ruots.
Ajanjakso	1.9.1999-31.10.1999	1.11.1999-31.10.2000	1.11.1999-31.10.2000
lehtien keruuperuste	kaikki lehdet	joka kolmas numero	joka kolmas numero
lehtiaineiston rakenne	16 sanomalehteä: - HS, IL, IS - 7 maakuntien ykköslehteä (v. 2000 lehdistä puuttuu Kaleva) - 6 puoluelehteä	17 sanomalehteä: - HS, IL, IS - 8 maakuntien ykköslehteä - 6 puoluelehteä	13 sanomalehteä HBL, VBL, ÅU, BBL, JT, NÄ, S-ÖB, VN, Å, ÖB, ÖN, ABL, NT
irtonumeroiden määrä	noin 700	noin 1750	
juttujen määrä	916	2889	886
Juttuja/ lehden numero	1,3	1,65	

Taulukoiden luettavuuden parantamiseksi tulokset esitetään paikoitelleen pelkistettyinä siten, että ristiintaulukoinneista on jätetty pois tulkinnan kannalta epäolennaisia ja hyvin pieniä arvoja saavia muuttujia.

Perusjakaumia

Taulukko 1: Juttujen määrä lehdittäin

LEHTI	syys99	v.2000	Osuus koko aineiston juttumäärästä (%). syys99	Osuus koko aineiston juttumäärästä (%) v.2000
Helsingin Sanomat	152	393	17	14
Lapin Kansa	97	269	11	10
Aamulehti	116	262	13	9
Kaleva	(ei aineistossa)	262	(ei aineistossa)	9
Ilta-Sanomat	66	221	7	8
Turun Sanomat	65	162	7	6
Savon Sanomat	66	150	7	5
Kymen Sanomat	90	147	10	5
Karjalainen	86	147	9	5
Ilkka	63	147	7	5
Iltalehti	53	132	6	5
PUOLUELEHDET				
Kansan Uutiset	13	137	1,4	4,9
Uutispäivä Demari	20	100	2,2	3,6
Nykypäivä	6	76	0,7	2,7
Suomenmaa	15	66	1,6	2,4
Vihreä lanka	4	63	0,4	2,3
Kristityn vastuu	4	55	0,4	2
YHTEENSA	916	2789	100%	100%

Vuoden 2000 aineistossa juttujen määrä yhtä lehden numeroa kohti oli jonkin verran noussut. Selvästi eniten lisäystä oli poliittisten puolueiden lehdissä, kun taas Karjalaisessa ja Kymen Sanomissa etnisiä vähemmistöjä koskevien juttujen määrä laskenut suhteellisesti eniten.

Valtakunnallinen ja volyymiltään suurin Helsingin Sanomat kirjoitti eniten etnisyyteen ja rasismiin liittyviä juttuja.³ Iltapäivälehdissä juttuja oli suurin piirtein samassa suhteessa ilmestymistiheyteen nähden kuin suurissa päivälehdissä, Ilta-Sanomissa kuitenkin selvästi enemmän kuin Iltalehdessä.

Juttujen määrän ja laajuuden välillä ei ole merkittäviä eroja. Helsingin Sanomat kirjoitti hieman lyhyemmin, kun taas Turun Sanomissa ja Iltalehdessä jutut olivat keskimäärin hiukan pitempiä kuin muissa sanomalehdissä.

Lapin Kansa ja Kaleva poikkesivat muista lehdistä siinä, että niiden jutuista huomattava osa koski saamelaisia (muissa lehdissä saamelaisjuttuja oli keskimäärin pari prosenttia). Ilman saamelaisia juttujen kokonaismäärä Kalevassa oli 221 ja Lapin Kansassa 153.

³ Kirjoittelun määrää suhteessa kunkin lehden koko toimitukselliseen sisältöön ei tässä tutkimuksessa selvitetty.

Taulukko 2: Juttujen määrä kuukausittain

	juttujen määrä	%
marraskuu 99	104	3,7
joulukuu 99	194	7,0
tammikuu 2000	298	10,7
helmikuu 2000	225	8,1
maaliskuu 2000	248	8,9
huhtikuu 2000	218	7,8
toukokuu 2000	217	7,8
kesäkuu 2000	157	5,6
heinäkuu 2000	232	8,3
elokuu 2000	242	8,7
syyskuu 2000	337	12,1
lokakuu 2000	318	11,4
YHTEENSÄ	2789	100 %

Taulukko 3: Juttutyypit

JUTTUTYYPPI	Juttujen määrä syys99	Juttujen määrä v.2000	Osuus % syys99	Osuus % v.2000	Osuus % ruots.
Uutinen	538	1435	59	51	49,0
Reportaasi, haastattelu	140	420	15	15	18,8
Yleisönosastokirjoitus	44	240	5	9	4,2
Kolumni, pk-sivun artkkeli	30	182	3	7	8,5
Vinkkijuttu	86	160	9	6	11,4
Pääkirjoitus	17	58	2	2	3,0
Muu	61	294	7	11	4,2
Yhteensä	916	2789	100%	100%	100 %

Uutiset, uutisvinkit, reportaasit ja haastattelut kattavat lähes kolme neljännestä aineistosta. Mieliopidejournalismin (pääkirjoitukset, kolumnit, yleisönosastokirjoitukset) osuus oli noin 18 prosenttia vuoden 2000 aineistosta, siis lähes kaksinkertainen syksyn 1999 aineistoon verrattuna. Luokka ”muut jutut” sisältää kirja-, teatteri- ja musiikkiarvosteluja, tv-puffeja, infolaatikoita, erilaisten silppupalstojen ja ’muut lehdet’ -osastojen pätkiä, pakinoita, pilakuvia yms.

Jakauma ruotsinkielisissä lehdissä oli suurin piirtein sama kuin suomenkielisissä. Merkittävin ero oli yleisönosastokirjoitusten määrässä: niitä oli suomenkielisissä lehdissä kaksinkertainen osuus.

Taulukko 4: Juttukoko

JUTTUKOKO	Juttujen määrä v.2000	Osuus % v.2000	ruots. (osuus %)
Pikkujuttu (alle 10 pcm)	786	28	31,9
Keskipieni juttu (11-30 pcm)	859	31	27,1
Keskisuuri juttu (31 pcm – A4)	821	30	26,1
Iso juttu (A4-kokoa suurempi)	316	11	14,9
Yhteensä	2782*	100%	100 %

*kuudessa jutussa koko määrittelemättä

Taulukko 5: Juttu käsittelee

JUTTU KÄSITTELEE	Juttujen määrä v.2000	Osuus %	ruots. (osuus %)
Maahanmuuttoa ja/tai ulkomaalaisia Suomessa	1084	38,9	24,7
Suomessa asuvia etnisiä vähemmistöryhmiä	645	23,2	22,7
Molempia tai ei ilmene	1057	37,9	52,6
Yhteensä	2786	100%	100 %

Erottelemalla maahanmuuttojutut muista pyrittiin selvittämään mm. teemojen jakautumista. Käytännössä tämän taustamuuttujan selitysvaikutus on aika heikko, koska maahanmuuttajan erottelu Suomessa jo vakituisesti asuvista oli ongelmallista. Yli kolmannes jutuista oli sellaisia, joista ei kunnolla ilmennyt, oliko kyse maahanmuuttajista vai Suomessa jo pitkään asuneista etnisistä vähemmistöistä. Suomen- ja ruotsinkielisten lehtien erot saattavat johtua erilaisista tulkinnoista eikä juttujen erilaisesta jakaumasta.

Taulukko 6: Rasismin, etnisyyden osuus jutussa

RASISMIN, ETNISYYDEN OSUUS JUTUSSA	Juttujen määrä v.2000	Osuus % v. 2000	Osuus % ruots.
Pääaiheena	2038	73,2	72,9
Sivuaiheena	746	26,8	27,1
Yhteensä	2784	100 %	100 %

Valtaosassa aineiston jutuista etninen aihe on jutun pääaiheena. Sivuaihejuttuja on todellisuudessa ollut selvästi enemmän, mutta etnisten aiheiden havaitseminen kokonaan muita asioita käsittelevien juttujen sisältä on työlästä ja mahdotontakin ilman pikkutarkkaa jokaisen rivin lukemista tai digitaalisten arkistojen käyttöä. Juttuja kerätessä etsittiin muuta aineistoa tarkemmin etnisten kysymysten esiintymistä kaikista mielipidejutuista ja esimerkiksi poliitikkojen haastatteluista.

Aamulehden osalta käytettävissä oli myös lehden digitaalinen arkisto, josta etnisyyttä jollain tavalla käsittelevät jutut etsittiin parinkymmenen hakusanan avulla. Aamulehden digitaalisen arkiston avulla tehty tarkistustesti osoitti, että etnisyys on mukana vähäisinä muutaman sanan tai lauseen viittauksina paljon useammin kuin aineistomme sivuaihejuttujen määrä osoittaa.

Taulukko 7: Juttujen sijainti

JUTTUIJEN SIJAINTI	Juttujen määrä syys99	Juttujen määrä v.2000	Osuus % syys99	Osuus % v.2000	Osuus % ruots.
Etusivu/premisivu	92	222	10	8	12,2
Sisäsivu	802	2273	88	82	83,3
Mediasivu	16	55	2	2	0,7
Erikoisliite	6	83	1	3	0,5
Pääkirjoitussivu	-*	153		6	4,1
Yhteensä	916	2786	100%	100%	100 %

*Ajalla 1.9.-31.10.99 pääkirjoitussivulla olleet jutut on koodattu sisäsivuilla oleviksi.

Juttujen jakautumisessa eri sivuille eri ajanjaksoina tai suomen- ja ruotsinkielisissä lehdissä ei ollut merkittäviä eroja.

Taulukko 8: Jutuissa esiintyvät keskeiset vähemmistöryhmät

Vähemmistöryhmät	Lkm syys99	Lkm v.2000	%-osuus syys99	%-osuus v.2000	ruots. (osuus %)
Vähemmistöryhmät yleensä	331	857	36	31	31
Romanit (kaikki)	106	273	12	10	9
-Suomen romanit tai romanit yleensä		70		3	3
-muista maista Suomeen tulleet romanit		203		7	6
Venäläiset	93	261	10	10	7
Saamelaiset	55	204	6	8	2
Muut afrikkalaista alkuperää olevat	17	173	2	6	1
Virolaiset	32	121	4	4	3
Somalialaiset	23	108	3	4	4
Muut itäeurooppalaiset	8	102	0,9	4	4
Juutalaiset	1	72	0,1	3	3
Albaanit	22	42	2	2	2
Irakilaiset	18	35	2	1	0,6
Muut entisen NL:n alueelta saapuvat	6	35	0,7	1	1
Kurdit	4	31	0,4	1	1
Inkeriläiset	19	21	2	0,8	0,7
Muut arabit	-	21	-	0,8	0,3
Vietnamilaiset	4	15	0,4	0,5	1,0
Kiinalaiset	4	15	0,4	0,5	0,6
Intialaiset	2	12	0,2	0,4	0,5
Turkkilaiset	2	7	0,2	0,3	0
Serbit	10	4	1	0,1	0,9
Tataarit	-	1	-	0,0	0
Chileläiset	-	1	-	0,0	0
Muut vähemmistöryhmät	68	255	7	9	0,6
Ei määrity/ useita keskeisiä ryhmiä	82	123	9	4	13,1
yhteensä	907	2789	100%	100%	100 %

Noin kahdessa kolmasosassa jutuista (1809 jutussa) oli eksplikoituna joku vähemmistöryhmä. Vajaassa kolmasosassa jutuista puhuttiin maahanmuuttajista tai muista etnisistä vähemmistöistä yleistäen. Merkittävimmät muutokset syksyn 1999 aineistoon ovat afrikkalaista alkuperää olevien (mustaihoisten), Itä-Euroopasta muuttaneiden, juutalaisten ja kurdien osuuden kasvu. Saamelaisten osuuden kasvu selittyy Kalevan ottamisella mukaan vuoden 2000 aineistoon. Somalialaisten osuuden kasvu perustuu suurelta osin Hakunilan tapahtumiin syyskuussa 2000. Erityisesti venäläisten ja virolaisten kohdalla on otettava huomioon, että aineistoon on otettu sekä Suomessa asuvia että täällä käymässä olevia koskevia juttuja.

Romanit olivat syys-lokakuussa 1999 yhdessä luokassa. Todennäköisesti Suomessa asuvien ja maahanmuuttajaromanien suhde oli silloin suurin piirtein sama kuin vuoden 2000 aineistossa. ”Itäeurooppalaisten” joukossa on mitä ilmeisimmin runsaasti Suomeen pakolaisiksi pyrkineitä romaneja, joita ei ole kuitenkaan koodattu romaneiksi, ellei romani-tausta ole tullut yksiselitteisen selvästi esiin jutusta.

Suomen ruotsinkieliseen lehdistöön verrattuna merkittävimmät erot olivat venäläisten, saamelaisten ja afrikkalaista alkuperää olevien pienempi osuus ruotsinkielisissä lehdissä.

Taulukko 9: Jutuissa esiintyvät keskeiset ja muut vähemmistöryhmät v. 2000 aineistossa

Vähemmistöryhmät	Esiintyy keskeisenä vähemmistöryhmänä	Esiintyy jutun ”muuna” vähemmistöryhmänä	Esiintyy yhteensä (keskeisenä tai muuna vähemmistöryhmänä)		ruots. esiintyy yhteensä %-osuus
			Lkm	%-osuus	
Ulkomaalaiset/pakolaiset/vähemmistöryhmät yleensä	857	98	955	34	33
Romanit (kaikki)	273	128	401	14	12
-Suomen romanit tai romanit yleensä	70	39	109	4	4,5
-muista maista Suomeen tulleet romanit	203	89	292	10	8
Venäläiset	261	106	367	13	10
Muut afrikkalaista alkuperää olevat	173	92	265	10	5
Saamelaiset	204	17	221	8	3
Muut itäeurooppalaiset	102	113	215	8	5
Somalialaiset	108	91	199	7	6
Virolaiset	121	48	169	6	4
Juutalaiset	72	22	94	3	4
Albaanit	42	38	80	3	2
Irakilaiset	35	47	82	3	0,9
Muut entisen NL:n alueelta saapuvat	35	39	74	3	2
Muut arabit	21	35	56	2	0,3
Inkeriläiset	21	34	55	2	0,9
Kurdit	31	19	50	1,8	1,1
Turkkilaiset	7	40	47	1,7	0,2
Vietnamilaiset	15	26	41	1,5	2,8
Kiinalaiset	15	15	30	1,1	0,9
Intialaiset	12	11	23	0,8	1,4
Serbit	4	8	12	0,4	1,0
Tataarit	1	6	7	0,3	0
Chileläiset	1	9	10	0,4	0,2
Muut maahanmuuttaja- tai pakolaisryhmät	255	150	405	15	4
Ei määritetty tai useita keskeisiä vähemmistöryhmiä	123	-	123	4	13

Yli puolessa jutuista oli esillä vain maahanmuuttajat yleensä tai yksi keskeinen vähemmistöryhmä. Noin 43 prosentissa aineiston jutuista oli keskeisen ryhmän lisäksi muitakin vähemmistöjen edustajia. Suhteessa rooliin keskeisenä vähemmistöryhmänä keskimääräistä useammin ”muina vähemmistöryhminä” olivat somalialaiset, muut itäeurooppalaiset, turkkilaiset, inkeriläiset ja irakilaiset.

Saamelaiset esiintyivät lehdissä erittäin harvoin ”muina vähemmistöryhminä”, mikä kuvastaa hyvin saamelaiskysymyksen erillisyyttä maahanmuuttoon ja ulkomaalaisiin liittyvien teemojen käsittelystä.

Luokassa ”muut maahanmuuttaja- ja pakolaisryhmät” oli edustajia noin 50 etnisestä ryhmästä, jotka eivät kuuluneet ennalta tehtyyn luokitteluun. Ryhmä koostui hyvin sekalaisesta joukosta (”aasialaisia”, italialaisia, norjalaisia, ”lattareita”, kuubalaisia, burmalaisia jne). Useimmin olivat esillä britit, japanilaiset ja saksalaiset, mutta mikään ryhmä ei ollut esillä pariakymmentä kertaa enempää.

Taulukko 10: Juttujen pääaiheet

AIHELUOKKA	Jutun pääaihe syys99 N= 907	Jutun pääaihe v.2000 N=2789	Osuus % v.2000 N=2789	Osuus % ruots. N=886
Suomalaisen yhteiskunnan/ kansalaisten suhde vähemmistöryhmiin	95	522	19	12
Lain tai viranomaistoiminnan tila	294	425	15	19
Muut ulkomaalaisten/ vähemmistöryhmien aiheuttamat oikeusloukkaukset (ei väkivaltaa)	66	215	8	7
Suvaitsevaisuutta edistävät toimet	32	146	5	9
Uusien pakolaisryhmien pyrkiminen/ saapuminen maahan	72	141	5	7
Oikeuskäsittelyt, oikeuden päätökset	*	126	5	3
Muut kulttuuriset erityispiirteet tai ongelmat	11	94	3	3
Vähemmistöryhmiin kuuluvien menestys- ja selviytymistarinat	27	83	3	6
Muut vähemmistöryhmiin kohdistuneet väkivallanteot	31	81	3	1
Valistustekstit	6	70	3	3
Vähemmistöryhmien kokemat lain/ viranomaistoiminnan epäkohdat	38	65	2	3
Ulkomaalaisten/ vähemmistöryhmien aiheuttamat väkivallanteot (valtaväestöä kohtaan)	37	48	2	3
Ulkomaalaisten/ vähemmistöryhmien sosiaaliset ongelmat	9	41	2	1
Joukkoviestimien toimintaan kohdistuvat aiheet	6	34	1	2
Muut vähemmistöryhmiin kohdistuneet oikeusloukkaukset	7	32	1	2
Ulkomaalaisten poismuutto Suomesta		27	1	2
Vierasvihaisten tahojen toiminta	6	7	0,3	0,6
Vähemmistöryhmien sisäiset/ väliset väkivallanteot	5	6	0,2	0,2
Vähemmistöryhmien väliset/sisäiset muut konfliktit	1	4	0,1	0
Muut/ ei määriteltävissä	163	622	22	19
Yhteensä	907	2789	100 %	100 %

* Oikeuskäsittelyt, oikeuden päätökset olivat syksyn 1999 tutkimuksessa luokassa lain tai viranomaistoiminnan tila

Kaikista jutuista koodattiin niiden pääaiheet. Ensin koodattiin jutun otsikon keskeinen aihealuokka, sitten itse jutun keskeinen aihealuokka. Jutun pääaihe määriteltiin otsikon, kärjen ja kokonaissisällön etualalle nousevan teeman perusteella. Pääaihealuokkien ohella kirjattiin rikoksia ja konflikteja koskevat aiheet sekä joukkoviestimien toiminta myös silloin kun ne olivat sivuaiheina (ks. taulukko 22). Eri aihealuokkien sisältöä kuvataan tarkemmin taulukoissa 14-29 sekä koodausohjeissa (liite 1, kohta 9).

Syksyn 1999 tutkimukseen verrattuna eniten olivat lisääntyneet jutut, joiden aiheina olivat suomalaisen yhteiskunnan suhde vähemmistöryhmiin, suvaitsevaisuustoimet sekä kulttuuriset ja sosiaaliset erityispiirteet ja ongelmat. Suhteellisesti vähemmän juttuja oli pakolaisten maahan saapumisesta, vähemmistöryhmien kokemista viranomaistoiminnan epäkohdista sekä ulkomaalaisten väkivallanteoista.

Taulukko 11: Juttujen pääaiheet juttutyypeittäin (v. 2000, %-osuudet)

AIHELUOKKA	pääkirj. N= 58	kolumnit N=182	Yleisön osastot N=240	uutiset ja vinkit N=1595	Report. + haastatt. N=420	muut jutut N= 294	kaikki jutut N=2789
Suomalaisen yhteiskunnan/ kansalaisten suhde vähemmistöryhmiin	24	46	46	9	22	27	19
Lain tai viranomaistoiminnan tila	31	11	15	19	7	7	15
Muut ulkomaalaisten/ vähemmistöryhmien aiheuttamat oikeusloukkaukset (ei väkivaltaa)	5	0,5	2,5	12	2	0,7	8
Suvaitsevaisuutta edistävät toimet	2	3	1	6	7	5	5
Uusien pakolaisryhmien pyrkiminen/ saapuminen maahan	2	0,5	1	8	0,7	2,4	5
Oikeuskäsittelyt, oikeuden päätökset	2	0,5	0	8	0,2	0,3	5
Muut kulttuuriset erityispiirteet tai ongelmat	0	4	2,5	1,6	8	8	3
Vähemmistöryhmiin kuuluvien menestys- ja selviytymistarinat	0	0	0,4	1,1	13	4	3
Muut vähemmistöryhmiin kohdistuneet väkivallanteot	0	0	1	4	0,7	1,7	3
Valistustekstit	2	3	2	1,7	3	6	3
Vähemmistöryhmien kokemat lain/ viranomaistoiminnan epäkohdat	2	2	2	3	3	0,3	2
Ulkomaalaisten/ vähemmistöryhmien aiheuttamat väkivallanteot (valtaväestöä kohtaan)	0	0	0,4	3	0,5	0	2
Ulkomaalaisten/ vähemmistöryhmien sosiaaliset ongelmat	2	2	0	1,3	3	1,7	2
Joukkoviestimien toimintaan kohdistuvat aiheet	5	1	4	0,6	1,2	2	1
Muut vähemmistöryhmiin kohdistuneet oikeusloukkaukset	0	1	0	1,3	0,7	2	1
Ulkomaalaisten poismuutto Suomesta	0	0	0	1,5	0,7	0	1
Vierasvihaisten tahojen toiminta	0	0,5	0	0,1	0,5	0,7	0,3
Vähemmistöryhmien sisäiset/ väliset väkivallanteot	0	0	0	0,4	0	0	0,2
Vähemmistöryhmien väliset/sisäiset muut konfliktit	0	0	0	0,2	0,2	0	0,1
Muut/ ei määriteltävissä	24	24	22	19	27	31	22
Yhteensä	100 %	100 %	100 %	100 %	100%	100 %	100 %

Suomalaisten suhde vähemmistöryhmiin oli keskeisenä aiheena mielipidekirjoituksissa. Laki- ja viranomaisasiat olivat muita juttutyyppisiä painokkaammin esillä pääkirjoituksissa ja uutisissa. Lähes kaikki rikoksia ja oikeustapauksia koskevat jutut olivat uutisia. Reportaaseissa ja haastatteluissa oli muita enemmän vähemmistöryhmiin kuuluvien menestystarinoita ja muita suvaitsevaisuusjuttuja sekä kulttuurisia erityispiirteitä koskevia aiheita.

Taulukko 12: Juttujen aiheiden nousu otsikoihin v. 2000

AIHELUOKKA	Jutun keskeinen aihe	Otsikon keskeinen aihe	Jutun aihe otsikossa (% jutuista)
Suomalaisen yhteiskunnan/ kansalaisten suhde vähemmistöryhmiin	522	123	24
Lain tai viranomaistoiminnan tila	425	242	57
Muut ulkomaalaisten/ vähemmistöryhmien aiheuttamat oikeusloukkaukset (ei väkivaltaa)	215	59	27
Suvaitsevaisuutta edistävät toimet	146	74	51
Uusien pakolaisryhmien pyrkiminen/ saapuminen maahan	141	125	89
Oikeuskäsittelyt, oikeuden päätökset	126	60	48
Muut kulttuuriset erityispiirteet tai ongelmat	94	27	29
Vähemmistöryhmiin kuuluvien menestys- ja selviytymistarinat	83	27	33
Muut vähemmistöryhmiin kohdistuneet väkivallanteot	81	41	51
Valistustekstit	70	13	19
Vähemmistöryhmien kokemat lain/ viranomaistoiminnan epäkohdat	65	18	28
Ulkomaalaisten/ vähemmistöryhmien aiheuttamat väkivallanteot (valtaväestöä kohtaan)	48	12	25
Ulkomaalaisten/ vähemmistöryhmien sosiaaliset ongelmat	41	25	61
Joukkoviestimien toimintaan kohdistuvat aiheet	34	12	35
Muut vähemmistöryhmiin kohdistuneet oikeusloukkaukset	32	24	75
Ulkomaalaisten poismuutto Suomesta	27	24	89
Vierasvihaisten tahojen toiminta	7	3	43
Vähemmistöryhmien sisäiset/ väliset väkivallanteot	6	0	0
Vähemmistöryhmien väliset/sisäiset muut konfliktit	4	1	25
Muut/ ei määriteltävissä	622	1879	
Yhteensä	2789	2789	

Kaksi kolmasosaa otsikoista koodattiin luokkiin muut ja ei määriteltävissä. Tämä kuvaa hyvin journalistiseen kulttuuriimme kuuluvaa tapaa otsikoida asiat muuten kuin yksiselitteisesti jutun sisältö tiivistäen. Otsikoiden useimmin toistuvat aihealueat olivat lain ja viranomaistoiminnan tila, uusien pakolaisryhmien pyrkiminen ja saapuminen maahan sekä suomalaisen yhteiskunnan ja kansalaisten suhde vähemmistöryhmiin. Pelkkää otsikoiden aiheiden määrän tarkastelua kiinnostavampaa on tarkastella, millaiset juttujen pääaiheet nousevat helpoiten otsikoihin ja millaiset aiheet jäävät otsikoinnissa piiloon.⁴

Jos jutuissa käsiteltiin uusien pakolaisryhmien saapumista tai pois muuttamista, nuo aiheet nousivat yleensä myös otsikoihin. Nuo jutut olivat usein lyhyitä rutiiniuutisia, joiden keskeisin sisältö on helppo tiivistää otsikoihin. Vähemmistöryhmien joutuminen väkivallan tai muiden rikosten kohteeksi sekä heidän sosiaalisia ongelmiaan koskevat asiat nousivat myös usein otsikoihin. Sen sijaan ulkomaalaisten itsensä tekemät rikokset kerrottiin otsikossa vain neljäsosassa niitä aiheita koskevissa jutuissa.⁵

⁴ ”Otsikkoonousuprosentti” on laskettu juttujen pääaiheista.

⁵ Rikosjuttujen osalta otsikoihin nousu oli päinvastaisella tavalla painottunut kuin syksyn 1999 aineistossa: silloin vähemmistöryhmiin kohdistuneet väkivallanteot nousivat otsikoihin vain joka kolmannessa tapauksessa, kun taas vähemmistöryhmien aiheuttamat ja valtaväestöön kohdistuvat väkivallanteot, oikeusloukkaukset ja häiriöt nousivat otsikoihin noin joka toisessa jutussa, joissa nuo aiheet olivat päteemoina.

Taulukko 13: Vähemmistöryhmien nousu otsikoihin v. 2000 (N=2789)

Vähemmistöryhmä	Esillä jutussa (keskeisenä tai muuna vähemmistöryhmänä)		Esillä otsikossa		
	kpl	% jutuista	kpl	% jutuista	otsikkoon nousu % (otsikossa/jutussa)
Ulkomaalaiset./väh.ryhmät/pakolaiset yleensä	955	34	403	14,4	42
Romanit (kaikki)	401	14	148	5,3	37
-- Suomen romanit tai romanit yleensä	109	4	29	1,0	27
-- muista maista Suomeen tulleet romanit	292	10	119	4,3	41
Venäläiset	367	13	96	3,4	26
Muut afrikkalaista alkuperää olevat	265	10	52	1,9	20
Saamelaiset	221	8	72	2,6	33
Muut itäeurooppalaiset	215	8	48	1,7	22
Somalialaiset	199	7	48	1,7	24
Virolaiset	169	6	22	0,8	13
Juutalaiset	94	3	29	1,0	31
Irakilaiset	82	3	13	0,5	16
Albaanit	80	3	23	0,8	29
Muut ent. NL:n alueelta tulleet	74	3	3	0,1	4
Muut arabit	56	2	3	0,1	5
Inkeriläiset	55	2	13	0,5	24
Kurdit	50	1,8	13	0,5	26
Turkkilaiset	47	1,7	2	0,1	4
Vietnamilaiset	41	1,5	4	0,1	10
Kiinalaiset	30	1,1	3	0,1	10
Intialaiset	23	0,8	7	0,3	30
Serbit	12	0,4	1	0	8
Chileläiset	10	0,4	1	0	10
Tataarit	7	0,3	0	0	0
Muut maahanmuuttajaryhmät	405	15	71	2,5	18

Etninen tausta ilmeni konkreettisesti vain noin neljäsosassa otsikoista. Lisäksi noin 15 prosentissa jutuista oli sellaisia, joiden otsikoissa puhuttiin maahanmuuttajista tai etnisistä vähemmistöistä yleensä. Syksyn 1999 aineistoon verrattuna etnisten ryhmien mainitseminen otsikoissa oli selvästi vähentynyt.

Useimmin otsikoissa nimetty ryhmä oli ulkomailta Suomeen tulleet romanit. Myös saamelaiset, juutalaiset ja albaanit mainittiin keskimääräistä useammin otsikoissa.

Juttujen sisältö aiheittain

Juttujen keskeiset aiheet tulivat esiin jo taulukossa 10. Seuraavissa taulukoissa kuvataan aiheita tarkemmin sekä tarkastellaan, mitkä olivat keskeiset vähemmistöryhmät kunkin teeman yhteydessä.

Taulukko 14: Lain ja viranomaistoiminnan tila, ongelmat, puutteet tai uudistamistarpeet -aiheluokan vähemmistöryhmät

Jutun keskeiset vähemmistöryhmät	syys-lokakuu 1999 (N=907)		1.11.1999-31.10.2000 (N=2789)	
	keskeisenä aiheena 294 jutussa		keskeisenä aiheena 425 jutussa	
	Osuus juttumäärästä 32%		Osuus juttumäärästä 15,2%	
	Juttujen määrä, joissa ko. ryhmä kesk. väh.ryhmänä	% aiheluokan jutuista	Juttujen määrä, joissa ko. ryhmä kesk. väh.ryhmänä	% aiheluokan jutuista
Ulkomaalaiset/pakolaiset/väh.ryhmät yleensä	155	53	234	55,1
Romanit yhteensä	22	7	50	11,8
- Suomen romanit, romanit yleensä			3	0,7
- muualta tulleet romanit			47	11,1
Saamelaiset	14	5	34	8
Albaanit			22	5,2
Muut Itä-Euroopasta tulleet			14	3,3
Inkeriläiset	9	3	9	2,1
Muut afrikkalaista alkuperää olevat	3	1	10	2,4
Venäläiset	11	4	7	1,6
Viirolaiset	13	4	7	1,6
Somalialaiset	3	1	5	1,2
Irakilaiset	6	2	2	0,5
Ei määritetty/muut yhteensä	58	20	31	7,3
Yhteensä	294	100%	425	100%

Suurin osa tämän aiheluokan jutuista on tapahtumapohjaista uutisointia tai seurantaa, ja näissä jutuissa käsitellään valtaosin ulkomaalaisia ja vähemmistöryhmiä koskevien asioiden viranomaiskäsitteilyn senhetkisestä tilaa. Syksyn 1999 aineistossa tähän luokkaan kuuluvista jutuista noin viidennes oli eritasoisten oikeusistuinten päätöksiä tai muita oikeuskäsittelyjä koskevia juttuja; vuoden 2000 aineistossa oikeuskäsittelyt on eroteltu omaksi luokakseen (ks. taulukko 29).

Lakeja viranomaistoimintaa koskevan aiheluokan ominaispiirre on, että jutuissa ei useinkaan ole erikseen nimettävää etnistä ryhmää. Yli puolessa tämän aiheluokan jutuista jutun keskeisenä vähemmistöryhmänä on pakolaiset, ulkomaalaiset tai vähemmistöryhmät yleensä. Etnisistä ryhmistä useimmin esillä olivat Puolasta ja Slovakiasta Suomeen tulleet romanit sekä saamelaiset. Suhteellisesti useimmin tämän aiheen jutuissa kuitenkin esiintyivät albaanit (52 prosentissa niistä jutuista, joissa albaanit olivat keskeisenä vähemmistöryhmänä).

Taulukko 15: Vähemmistöryhmien kokemat lait ja viranomaistoiminnan epäkohdat -aiheluokan vähemmistöryhmät

Jutun keskeiset vähemmistöryhmät	syys-lokakuu 1999 (N=907)		1.11.1999-31.10.2000 (N=2789)	
	keskeisenä aiheena 38 jutussa		Keskeisenä aiheena 65 jutussa	
	Osuus juttumäärästä 4,2%		Osuus juttumäärästä 2,3%	
	Juttujen määrä, joissa ko. ryhmä kesk. väh.ryhmänä	% aihealueen jutuista	Juttujen määrä, joissa ko. ryhmä kesk. väh.ryhmänä	% aihealueen jutuista
Ulkomaalaiset/pakolaiset/väh.ryhmät yleensä	3	8	6	9,2
Saamelaiset	22	58	12	18,5
Romanit yhteensä	5	13	8	12,3
- Suomen romanit, romanit yleensä			2	3,1
- muualta tulleet romanit			6	9,2
Muut Itä-Euroopasta tulleet			8	12,3
Kurdit			7	10,8
Venäläiset			6	9,2
Muut afrikkalaista alkuperää olevat	1	3	4	6,2
Juutalaiset			2	3,1
Somalialaiset			2	3,1
Albaanit	1	3	2	3,1
Muut arabit			2	3,1
Virolaiset			1	1,5
Vietnamilaiset	1	3	0	0
Inkeriläiset	1	3	0	
Ei määritetty/muut yhteensä	4	11	5	7,7
Yhteensä	38	100%	65	100%

Etnisten vähemmistöjen omiin kokemuksiin perustuva lain ja viranomaistoiminnan tilaa ja ongelmia koskeva kirjoittelu oli selvästi vähäisempää kuin viranomaisnäkökulmasta lähtevä kirjoittelu. Jutut jakautuivat varsin monen vähemmistöryhmän kesken. Määrällisesti eniten oli saamelaisten näkökulmasta tehtyjä juttuja, mutta suhteellisesti tarkastellen hiukan enemmän oli juttuja, joissa keskeisenä vähemmistöryhmänä olivat kurdit tai ”muut Itä-Euroopasta tulleet”.

Taulukko 16: Suomalaisen yhteiskunnan/kansalaisten suhde vähemmistö-ryhmiin -aiheluokan vähemmistöryhmät

Jutun keskeiset vähemmistöryhmät	syys-lokakuu 1999 (N=907)		1.11.1999-31.10.2000 (N=2789)	
	keskeisenä aiheena 95 jutussa		keskeisenä aiheena 522 jutussa	
	Osuus juttumäärästä 10%		Osuus juttumäärästä 18,7%	
	Juttujen määrä, joissa ko. ryhmä kesk. väh.ryhmänä	% aihealueen jutuista	Juttujen määrä, joissa ko. ryhmä kesk. väh.ryhmänä	% aihealueen jutuista
Ulkomaalaiset/pakolaiset/väh.ryhmät yleensä	57	60	252	48,3
Muut afrikkalaista alkuperää olevat			38	7,3
Venäläiset	4	4	33	6,3
Somalialaiset	7	7	26	5
Romanit yhteensä	4	4	26	5
- Suomen romanit, romanit yleensä			10	1,9
- muualta tulleet romanit			16	3,1
Juutalaiset			21	4
Saamelaiset			20	3,8
Viirolaiset			7	1,3
Muut Itä-Euroopasta tulleet			5	1
Irakilaiset			5	1
Muut arabit			4	0,8
Kurdit			3	0,6
Albaanit	1	1	3	0,6
Muut ent. NL:n alueelta tulleet			2	0,4
Turkkilaiset	1	1	2	0,4
Vietnamilaiset			2	0,4
Kiinalaiset			1	0,2
Intialaiset			1	0,2
Serbit	1	1	0	
Ei määritetty/muut yhteensä	20	21	71	13,6
Yhteensä	95	100%	522	100%

Aiheluokka sisälsi hyvin monenlaista suomalaisten suhtautumista etnisiin vähemmistöihin. Aiheluokan jutuissa käsiteltiin suomalaisten rasistisia ja ksenofobisia asenteita (hyvin usein rasismia arvostellen), mutta myös esimerkkejä positiivisesta vuorovaikutuksesta suomalaisten ja vähemmistöjen välillä. Aihetta käsiteltiin selvästi keskimääräistä useammin mielipidejournalismissa. Pääkirjoituksia, pääkirjoitussivun artikkeleja ja kolumneja oli yhteensä 98 ja pääosin kansalaisten kirjoittamia yleisönosastokirjoituksia 110, yhteensä noin 40 % tämän aihepiirin jutuista.

Yksittäisistä vähemmistöryhmistä tämän aihepiirin jutuissa suhteellisesti useimmin esiintyivät juutalaiset (29 % niistä jutuista, joissa juutalaiset olivat keskeisenä ryhmänä), somalialaiset (24 %) ja muut afrikkalaista alkuperää olevat (22 %) sekä venäläiset (13 %) ja saamelaiset (10 %).

Taulukko 17: Uusien pakolaisryhmien pyrkiminen tai saapuminen maahan - aiheluokan vähemmistöryhmät

Jutun keskeiset vähemmistöryhmät	syys-lokakuu 1999 (N=907)		1.11.1999-31.10.2000 (N=2789)	
	keskeisenä aiheena 72 jutussa		keskeisenä aiheena 141 jutussa	
	Osuus juttumäärästä 7,9%		Osuus juttumäärästä 5,1%	
	Juttujen määrä, joissa ko. ryhmä kesk. väh.ryhmänä	% aiheluokan jutuista	Juttujen määrä, joissa ko. ryhmä kesk. väh.ryhmänä	% aiheluokan jutuista
Ulkomaalaiset/pakolaiset/väh.ryhmät yleensä	7	9,7	13	9,2
Romanit yhteensä	40	56	111	78,7
- Suomen romanit, romanit yleensä			1	
- muualta tulleet romanit			110	
Albaanit	4	5,6	4	2,8
Venäläiset	1	1	4	2,8
Muut Itä-Euroopasta tulleet			3	2,1
Muut ent. NL:n alueelta tulleet			2	1,4
Kurdit			1	0,7
Inkeriläiset			1	0,7
Serbit	1	1	0	
Ei määritetty/muut yhteensä	19	26	2	1,4
Yhteensä	72	100%	141	100%

Lähes kaikki tämän aiheluokan jutut käsittelivät Puolasta ja Slovakiasta lähteneiden romanipakolaisten saapumista Suomeen. Syykin on selvä: tarkastelujakson aikana muualta tulijoita oli vähän.

Taulukko 18: Ulkomaalaisten poismuutto Suomesta - aiheluokan keskeiset vähemmistöryhmät

Jutun keskeiset vähemmistöryhmät	1.11.1999-31.10.2000 (N=2789)	
	keskeisenä aiheena 27 jutussa	
	Osuus juttumäärästä 1%	
	Juttujen määrä, joissa ko. ryhmä kesk. väh.ryhmänä	% aiheluokan jutuista
Ulkomaalaiset/pakolaiset/väh.ryhmät yleensä	2	7,4
Romanit yhteensä	9	33,3
- Suomen romanit, romanit yleensä		
- muualta tulleet romanit	9	33,3
Muut Itä-Euroopasta tulleet	7	25,9
Albaanit	6	22,2
Venäläiset	2	7,4
Kurdit	1	3,7
Yhteensä	27	100

Ulkomaalaisia lähti Suomesta lähes yhtä paljon kuin tänne tuli tai pyrki (esimerkiksi lähes kaikki Puolan ja Slovakian Romanit poistuivat Suomesta). Juttuja poismuutosta oli kuitenkin vain murto-osa saapumisjuttuihin verrattuna.

Taulukko 19: Suvaitsevaisuustoimet yms. aiheiluokkien vähemmistöryhmät (sisältää aiheluokat suvaitsevuustoimet, menestystarinat ja valistustekstit)

Jutun keskeiset vähemmistöryhmät	syys-lokakuu 1999 (N=907)		1.11.1999-31.10.2000 (N=2789)	
	keskeisenä aiheena 65 jutussa		keskeisenä aiheena 299 jutussa	
	Osuus juttumäärästä 7%		Osuus juttumäärästä 10,7%	
	Juttujen määrä, joissa ko. ryhmä kesk. väh.ryhmänä	% aiheluokan jutuista	Juttujen määrä, joissa ko. ryhmä kesk. väh.ryhmänä	% aiheluokan jutuista
Ulkomaalaiset/pakolaiset/väh.ryhmät yleensä	23	35	52	17,4
Muut afrikkalaista alkuperää olevat	4	6	33	11
Saamelaiset	3	5	30	10
Venäläiset	4	6	24	8
Somalialaiset	2	3	18	6
Romanit yhteensä	6	9	18	6
- Suomen romanit, romanit yleensä			9	3
- muualta tulleet romanit			9	3
Juutalaiset			17	5,7
Muut Itä-Euroopasta tulleet			13	4,3
Intialaiset			6	2
Inkeriläiset	1	1,5	5	1,7
Muut arabit			4	1,3
Kurdit	1	1,5	3	1
Muut ent. NL:n alueelta saapuneet	1	1,5	3	1
Vietnamilaiset	1	1,5	3	1
Irakilaiset	1	1,5	2	0,7
Virolaiset	1	1,5	2	0,7
Albaanit			1	0,3
Serbit			1	0,3
Tataarit			1	0,3
Chileiläiset			1	0,3
Kiinalaiset	2	3	0	0
Turkkilaiset	1	1,5	0	0
Ei määritetty/muut yhteensä	14	22	62	20,7
Yhteensä	65	100%	299	100%

Taulukossa 19 on laskettu yhteen kolme erikseen koodattua aiheluokkaa: suvaitsevaisuutta edistävät toimet (v. 2000 pääaiheena 146 jutussa), vähemmistöjen menestys- tai selviytymistarinat (83 juttua) ja valistustekstit (70 juttua). Suvaitsevuustoimia käsittelevät jutut sekä selviytymistarinat olivat usein reportaaseja tai haastatteluja, ja tästä johtuen ne olivat keskimääräistä pitempiä juttuja. Valistusteksteiksi luokiteltiin mm. eri etnisiä ryhmiä koskevat taustoittavat sekä rasismien syntyä ja historiaa koskevat jutut.

Vähemmistöryhmistä suhteellisesti useimmin suvaitsevaisuusjuttujen kohteina olivat juutalaiset, saamelaiset, somalialaiset sekä muut afrikkalaista alkuperää olevat. Juutalaisten, somalialaisten ja venäläisten osuus suvaitsevaisuusjuttujen kohteina oli kasvanut selvästi syksystä 1999.

Taulukko 20: Muut kulttuuriset erityispiirteet ja ongelmat -aiheluokan vähemmistöryhmät

Jutun keskeiset vähemmistöryhmät	1.11.1999-31.10.2000 (N=2789)	
	keskeisenä aiheena 94 jutussa	
	Osuus juttumäärästä 3,4%	
	Juttujen määrä, joissa ko. ryhmä kesk. väh.ryhmänä	% aihealueen jutuista
Ulkomaalaiset/pakolaiset/väh.ryhmät yleensä	18	19,1
Saamelaiset	13	13,8
Muut afrikkalaista alkuperää olevat	10	10,6
Juutalaiset	9	9,6
Somalialaiset	6	6,4
Venäläiset	5	5,3
Romanit yhteensä	4	4,3
- Suomen romanit, romanit yleensä	4	4,3
- muualta tulleet romanit		
Kurdit	2	2,1
Muut Itä-Euroopasta tulleet	2	2,1
Turkkilaiset	1	1,1
Muut arabit	1	1,1
Ei määritetty/muut yhteensä	23	24,5
Yhteensä	94	100

Juttuja vähemmistöryhmien kulttuurisista ja uskonnollisista erityispiirteistä oli yllättävän vähän. Samalla on muistettava, että nämä teemat olivat sivuaiheina esillä paljon useammassa jutussa. Vähemmistöryhmistä useimmin olivat esillä juutalaiset, saamelaiset, somalialaiset ja muut afrikkalaista alkuperää olevat.

Taulukko 21: Etnisten vähemmistöryhmien sosiaaliset ongelmat -aiheluokan keskeiset vähemmistöryhmät

Jutun keskeiset vähemmistöryhmät	1.11.1999-31.10.2000 (N=2789)	
	keskeisenä aiheena 41 jutussa	
	Osuus juttumäärästä 1,5%	
	Juttujen määrä, joissa ko. ryhmä kesk. väh.ryhmänä	% aihealueen jutuista
Ulkomaalaiset/pakolaiset/väh.ryhmät yleensä	26	63,4
Muut Itä-Euroopasta tulleet	4	9,8
Romanit yhteensä	3	7,3
- Suomen romanit, romanit yleensä	2	4,9
- muualta tulleet romanit	1	2,4
Saamelaiset	2	4,9
Muut afrikkalaista alkuperää olevat	2	4,9
Venäläiset	2	4,9
Irakilaiset	1	2,4
Somalialaiset	1	2,4
Yhteensä	41	100

Ulkomaalaisten ja vähemmistöryhmien sosiaalisiin ongelmiin keskittyvä kirjoittelu oli todella vähäistä, pääaiheena se oli vain 41 jutussa. Osittain kyse on siitä, että sosiaaliset ongelmat tulevat esiin muiden teemojen (esimerkiksi laki- ja viranomaisasioiden) yhteydessä sivuaiheina.

Konfliktikeskeiset aiheet

Konfliktikeskeisillä jutuilla tarkoitetaan rikoksiin, häiriöihin sekä ”vierasvihaisten tahojen” toimintaan liittyviä kirjoituksia. Konfliktijutut jaettiin koodatessa kuuteen aiheeluokkaan sillä perusteella, olivatko vähemmistöryhmät väkivallan ja häiriöiden aiheuttajina vai kohteina vai oliko kysymys ko. ryhmien välisistä tai sisäisistä konflikteista (ks. koodauslomake, kohta 9, luokat 3-8. Liite 1).

Rikos- ja konfliktitapausten yhteydessä aihe koodattiin myös silloin, kun se oli jutussa esillä muuna kuin pääaiheena (ks. taulukko 21). Yhteenlaskettuna konfliktikeskeiset jutut muodostavat suurimman aiheluokan, pääaiheina nämä teemat olivat 519 jutussa eli noin kuudesosassa koko aineistosta. Lisäksi ne olivat sivuaiheina lähes yhtä monessa jutussa eli kaikkiaan konfliktikeskeiset jutut käsittivät noin neljäsosan⁶ vuoden 2000 lehtiaineistosta.

Taulukko 22: Rikoksiin ja konflikteihin liittyvien juttujen määrät

AIHELUOKKA	syys-lokakuu 1999 N= 907			1.11.1999-31.10.2000 N= 2789		
	Jutun keskeinen aihe	Jutun muuna aiheena	edelliset yhteensä	Jutun keskeinen aihe	Jutun muuna aiheena	edelliset yhteensä
Vähemmistöryhmien sisäiset/ väliset väkivallanteot tai konfliktit	5	3	8	6	11	17
Vähemmistöryhmien väliset/sisäiset muut konfliktit	1	1	2	4	8	12
Muut vähemmistöryhmiin kohdistuneet väkivallanteot	31	10	41	81	101	182
Muut vähemmistöryhmiin kohdistuneet oikeusloukkaukset	7	2	9	32	110	142
Ulkomaalaisten/ vähemmistöryhmien aiheuttamat väkivallanteot (valtaväestöä kohtaan)	37	16	53	48	83	131
Muut ulkomaalaisten/ vähemmistöryhmien aiheuttamat oikeusloukkaukset (ei väkivaltaa)	66	22	88	215	159	374
Vierasvihaisten tahojen toiminta	6	6	12	7	--	7
Oikeuskäsittelyt, oikeuden päätökset	**	**	**	126	--	126
Yhteensä	153**	60**	**	519	472	991

** Oikeuskäsittelyt koodattiin syys99-aineistossa luokkaan ”Lain ja viranomaisutoiminnan tila”.

Konfliktikeskeisten juttujen osuus vuoden 2000 aineistossa oli hiukan kasvanut syys-lokakuusta 1999. Erityisen voimakkaasti oli kasvanut vähemmistöryhmiin kohdistuvia oikeusloukkauksia koskevien juttujen osuus. Sen sijaan ulkomaalaisten tekemistä väkivaltarikoksista kertovien juttujen osuus oli hiukan laskenut.

Tässä tutkimuksessa ei selvitetty kaikkien rikosjuttujen osuutta lehtien sisällöstä eikä ”etnisten rikosjuttujen” osuutta kaikista rikosjutuista.

⁶ Pää- ja sivuaiheet yhteen laskien konfliktijuttuja oli 991. Todellisuudessa juttujen kokonaismäärä oli pienempi, koska pää- ja sivuaiheisissa oli päällekkäisiä (esim. samassa jutussa pääaiheena väkivaltarikos ja sivuaiheena muu häiriö tai rikos).

Taulukko 23: Etnisten ryhmien väliset/sisäiset väkivallanteot ja muut konfliktit -aiheluokkien vähemmistöryhmät

Jutun keskeiset vähemmistöryhmät	syys-lokakuu 1999 (N=907)		1.11.1999-31.10.2000 (N=2789)	
	keskeisenä aiheena 6 jutussa		Keskeisinä aiheina 10 jutussa	
	Osuus juttumäärästä 0,7%		Osuus juttumäärästä 0,4%	
	Juttujen määrä, joissa ko. ryhmä kesk. väh.ryhmänä	% aihealueen jutuista	Juttujen määrä, joissa ko. ryhmä kesk. väh.ryhmänä	% aihealueen jutuista
Ulkomaalaiset/pakolaiset/väh.ryhmät yleensä	1	17	2	20
Muut ent. NL:n alueelta tulleet			2	20
Somalialaiset			2	20
Romanit yhteensä			1	10
- Suomen romanit, romanit yleensä			1	10
- muualta tulleet romanit				
Kiinalaiset			1	10
Irakilaiset			1	10
Virolaiset	2	33	1	10
Ei määritetty/muut yhteensä	3	50	0	
Yhteensä	6	100%	10	100%

Taulukko 23 sisältää kaksi aihealuetta: sekä vähemmistöryhmien sisäiset väkivallanteot että muut konfliktit ja rikokset. Molemmista oli juttuja satunnaisesti ja vähän, eikä mikään etninen ryhmä noussut etualalle.

Taulukko 24: Vähemmistöryhmiin kohdistuneet väkivallanteot -aiheluokan vähemmistöryhmät

Jutun keskeiset vähemmistöryhmät	syys-lokakuu 1999 (N=907)		1.11.1999-31.10.2000 (N=2789)	
	keskeisenä aiheena 31 jutussa		keskeisenä aiheena 81 jutussa	
	Osuus juttumäärästä 3,4 %		Osuus juttumäärästä 2,9 %	
	Juttujen määrä, joissa ko. ryhmä kesk. väh.ryhmänä	% aihealueen jutuista	Juttujen määrä, joissa ko. ryhmä kesk. väh.ryhmänä	% aihealueen jutuista
Ulkomaalaiset/pakolaiset/väh.ryhmät yleensä	14	45	25	30,9
Somalialaiset	2	6	17	21
Irakilaiset	2	6	13	16
Romanit yhteensä			4	4,9
- Suomen romanit, romanit yleensä			3	3,7
- muualta tulleet romanit			1	1,2
Venäläiset			3	3,7
Muut afrikkalaista alkuperää olevat	1	3	2	2,5
Virolaiset			2	2,5
Turkkilaiset			2	2,5
Vietnamilaiset			1	1,2
Intialaiset			1	1,2
Muut arabit			1	1,2
Muut Itä-Euroopasta tulleet	1	3	0	0
Ei määritetty/muut yhteensä	11	35	10	12,3
Yhteensä	31	100%	81	100%

Ulkomaalasiin kohdistuvasta väkivallasta kertovat jutut liittyivät muun muassa pahoinpitelyihin, vakaviin ilkivallantekoihin ja omaisuuden tuhoamisiin. Kolmasosassa jutuista väkivallan kohteiksi joutuneiden etnistä alkuperää ei ilmaistu.

Vähemmistöryhmistä selvästi muita ryhmiä useammin olivat esillä irakilaiset ja somalialaiset. Pääasiassa tämä johtuu kahdesta tarkastelujaksolle sattuneesta tapauksesta: Oulussa tapahtuneesta irakilaisäidin pahoinpitelystä sekä somalialaisten joutumisesta väkivallan kohteeksi Vantaan Hakunilassa syyskuussa 2000.

Taulukko 25: Muut vähemmistöryhmiin kohdistuneet oikeusloukkaukset ja syrjinnät -aiheluokan vähemmistöryhmät

Jutun keskeiset vähemmistöryhmät	syys-lokakuu 1999 (N=907)		1.11.1999-31.10.2000 (N=2789)	
	keskeisenä aiheena 7 jutussa		keskeisenä aiheena 32 jutussa	
	Osuus juttumäärästä 0,8%		Osuus juttumäärästä 1,1%	
	Juttujen määrä, joissa ko. ryhmä kesk. väh.ryhmänä	% aiheuokan jutuista	Juttujen määrä, joissa ko. ryhmä kesk. väh.ryhmänä	% aiheuokan jutuista
Ulkomaalaiset/pakolaiset/väh.ryhmät yleensä	1	14	7	21,9
Muut afrikkalaista alkuperää olevat			8	25
Virolaiset			3	9,4
Juutalaiset			2	6,3
Muut Itä-Euroopasta tulleet			2	6,3
Vietnamilaiset			2	6,3
Saamelaiset	3	43	2	6,3
Kurdit			1	3,1
Romanit yhteensä - Suomen romanit, romanit yleensä - muualta tulleet romanit	3	43	0	
Ei määritetty/muut yhteensä			5	15,6
Yhteensä	7	100%	32	100%

Vähemmistöryhmien joutumisesta ei-väkivaltaisten rikosten tai oikeudenloukkausten kohteeksi juttuja oli vähän (sivuaiheena tämä teema oli yli sadassa jutussa, ks. taulukko 22). Useimmin kohteena olivat afrikkalaista alkuperää olevat: muun muassa neekeriksi nimittelystä oli useita juttuja, jotka koodattiin tähän luokkaan.

Taulukko 26: Ulkomaalaisten tai vähemmistöryhmien aiheuttamat väkivallanteot (valtaväestöä kohtaan) -aiheluokan vähemmistöryhmät

Jutun keskeiset vähemmistöryhmät	syys-lokakuu 1999 (N=907)		1.11.1999-31.10.2000 (N=2789)	
	keskeisenä aiheena 37 jutussa		keskeisenä aiheena 48 jutussa	
	Osuus juttumäärästä 4,1%		Osuus juttumäärästä 1,7%	
	Juttujen määrä, joissa ko. ryhmä kesk. väh.ryhmänä	% aihealueen jutuista	Juttujen määrä, joissa ko. ryhmä kesk. väh.ryhmänä	% aihealueen jutuista
Ulkomaalaiset/pakolaiset/väh.ryhmät yleensä	13	35	17	35,4
Somalialaiset	1	3	6	12,5
Muut afrikkalaista alkuperää olevat			5	10,4
Muut Itä-Euroopasta tulleet	1	3	4	8,3
Romanit yhteensä	1	3	2	4,2
- Suomen romanit, romanit yleensä			2	4,2
- muualta tulleet romanit				
Turkkilaiset			1	2,1
Kurdit			1	2,1
Irakilaiset	6	16		
Virolaiset	2	5	4	8,3
Venäläiset	12	32	1	2,1
Ei määritetty/muut yhteensä	1	3	7	14,6
Yhteensä	37	100%	48	100%

Kolmasosassa vähemmistöryhmien tekemää väkivaltaa koskevissa jutuissa puhuttiin ulkomaalaisista yleensä. Jutut käsittelivät tappeluja, väkivaltaisia ryöstöjä, raiskauksia, murhia ja Helsingin etnisten nuorisoryhmien väkivallanteita. Tämän kuten muidenkin teemojen yhteydessä on huomattava, että yksi tapahtuma voi poikata useita juttuja. Esimerkiksi syksyn 99 sarakkeessa ilmenevä venäläisten korostunut osuus johtuu pääasiassa lokakuussa 1999 venäläismiehen Kainuussa tekemästä taksiryöstöstä, josta tehtiin STT:n avulla yhteensä 7 juttua.

Taulukko 27: Ulkomaalaisten tai vähemmistöryhmien aiheuttamat oikeusloukkaukset ja häiriöt (valtaväestöä kohtaan, ei väkivaltaa) -aiheluokan vähemmistöryhmät

Jutun keskeiset vähemmistöryhmät	syys-lokakuu 1999 (N=907)		1.11.1999-31.10.2000 (N=2789)	
	keskeisenä aiheena 66 jutussa		keskeisenä aiheena 215 jutussa	
	Osuus juttumäärästä 7,2%		Osuus juttumäärästä 7,7%	
	Juttujen määrä, joissa ko. ryhmä kesk. väh.ryhmänä	% aiheuokan jutuista	Juttujen määrä, joissa ko. ryhmä kesk. väh.ryhmänä	% aiheuokan jutuista
Ulkomaalaiset/pakolaiset/väh.ryhmät yleensä	6	9	39	18,1
Venäläiset	26	39	62	28,8
Virolaiset	11	17	43	20
Muut ent. NL:n alueelta tulleet	2	3	14	6,5
Muut Itä-Euroopasta tulleet	1	1,5	12	5,6
Romanit yhteensä	2	3	6	2,8
- Suomen romanit, romanit yleensä			6	2,8
- muualta tulleet romanit				
Muut afrikkalaista alkuperää olevat	2	3	5	2,3
Vietnamilaiset			2	0,9
Kiinalaiset			1	0,5
Kurdit			1	0,5
Somalialaiset	1	1,5	1	0,5
Irakilaiset	2	3	0	
Ei määritetty/muut yhteensä	13	20	29	13,5
Yhteensä	66	100%	215	100%

Luokka vähemmistöjen aiheuttamat oikeusloukkaukset ja häiriöt pitää sisällään väkivallattomista rikoksista sekä pienemmistä häiriöistä kertovia juttuja. Väkivallattomien rikosten kohdalla laajaa julkisuutta saivat mm. huume- ja omaisuusrikokset, joiden tekijöinä korostuivat venäläiset ja virolaiset sekä muut entisen Neuvostoliiton alueelta ja Itä-Euroopasta tulleet. Useista rikosjutuista ei tullut millään tavalla esiin, oliko syyllinen venäläinen tai virolainen maahanmuuttaja vai ainoastaan Suomessa rötöstelemässä käynyt naapurimaan asukas.

Taulukko 28: Vierasvihaisten tahojen toiminta -aiheluokan keskeiset vähemmistöryhmät

Jutun keskeiset vähemmistöryhmät	syys-lokakuu 1999 (N=907)		1.11.1999-31.10.2000 (N=2789)	
	keskeisenä aiheena 6 jutussa		keskeisenä aiheena 7 jutussa	
	Osuus juttumäärästä 0,7 %		Osuus juttumäärästä 0,3%	
	Juttujen määrä, joissa ko. ryhmä kesk. väh.ryhmänä	% aihealueen jutuista	Juttujen määrä, joissa ko. ryhmä kesk. väh.ryhmänä	% aihealueen jutuista
Ulkomaalaiset/pakolaiset/väh.ryhmät yleensä	4	67	1	14,3
Somalialaiset	1	17		
Juutalaiset			1	14,3
Muut afrikkalaista alkuperää olevat			1	14,3
Ei määritetty/muut yhteensä	1	17	4	57,1
Yhteensä	6	100%	7	100%

Vierasvihaiksi tahoiksi koodattiin vain järjestäytyneet rasisti- yms. ryhmät, ei siis yksittäisiä rasisitaisesti esiintyneitä kansalaisia. Avoimen rasisitisten ryhmien toiminta oli pääaiheena todella harvoin, ja sivuaiheeksi tätä teemaa ei koodattu.

Taulukko 29: Oikeustapaukset-aiheluokan keskeiset vähemmistöryhmät

Jutun keskeiset vähemmistöryhmät	1.11.1999-31.10.2000 (N=2789)	
	keskeisenä aiheena 126 jutussa	
	Osuus juttumäärästä 4,5%	
	Juttujen määrä, joissa ko. ryhmä kesk. väh.ryhmänä	% aihealueen jutuista
Ulkomaalaiset/pakolaiset/väh.ryhmät yleensä	11	8,7
Venäläiset	30	23,8
Virolaiset	24	19
Romanit yhteensä	11	8,7
- Suomen romanit, romanit yleensä	11	8,7
- muualta tulleet romanit		
Irakilaiset	8	6,3
Muut afrikkalaista alkuperää olevat	7	5,6
Somalialaiset	4	3,2
Kiinalaiset	3	2,4
Muut arabit	2	1,6
Muut ent. NL:n alueelta saapuneet	2	1,6
Muut Itä-Euroopasta tulleet	2	1,6
Vietnamilaiset	1	0,8
Intialaiset	1	0,8
Ei määritetty/muut yhteensä	20	15,9
Yhteensä	126	100

Oikeusjutuissa useimmin esiintyivät venäläiset ja virolaiset, siis samat ryhmät kuin ulkomaalaisten tekemissä rikosjutuissakin. Enimmäkseen keskeisinä ryhminä esiintyneet olivat oikeusjuttujen syytettyjä tai tuomittuja, mutta joukossa on myös rikosten uhreiksi joutuneita vähemmistöryhmien edustajia (esimerkiksi romanit ja afrikkalaislähtöiset olivat useammin uhreina kuin syyllisinä).

Taulukko 30: Eri etniset ryhmät ja juttujen pääaiheet (niiden eri aiheita edustavien juttujen määrä, joissa ko. ryhmä jutun keskeisenä vähemmistöryhmänä (v. 2000)

AIHELUOKKA	Jutun keskeinen aihe	väh.-ryhmät yleensä	romanit ulkomailta	venäläiset	saamelaiset	virolaiset	somalialaiset	muut afr. alkuper.
Suomalaisen yhteiskunnan/kansalaisten suhde vähemm.-ryhmiin	522	252	16	33	20	7	26	38
Lain tai viranomaistoiminnan tila	425	234	47	7	34	7	5	10
Suvaitsevaisuutta edistävät toimet	146	46	1	8	16	0	4	15
Uusien pakolaisryhmien pyrkiminen/ saapuminen maahan	141	13	110	4	0	0	0	0
Muut kulttuuriset erityispiirteet tai ongelmat	94	18	0	5	13	0	6	10
Väh.-ryhmiin kuuluvien menestys- ja selviytymistarinat	83	2	0	12	2	2	12	14
Valistustekstit	70	4	8	4	12	0	2	4
Väh.-ryhmien kokemat lain/viranomaistoiminnan epäkohdat	65	6	6	6	12	1	2	4
Ulkomaalaisten/ väh.-ryhmien sosiaaliset ongelmat	41	26	1	2	2	0	1	2
Joukkoviestimien toimintaan kohdistuvat aiheet	34	9	0	4	5	1	4	3
Ulkomaalaisten muutto pois Suomesta	27	2	9	2	0	0	0	0
Konflikteihin liittyvät aiheet								
Oikeuskäsittelyt, oikeuden päätökset	126	11	0	30	0	24	4	7
Ulkomaalaisten/ väh.-ryhmien aiheuttamat väkivallanteot (valtaväestöä kohtaan)	48	17	0	1	0	4	6	5
Muut ulkomaalaisten/ väh.-ryhmien aiheuttamat oikeusloukkaukset (ei väkivaltaa)	215	39	0	62	0	43	1	5
Vähemmistöryhmiin kohdistuneet väkivallanteot	81	25	1	3	0	2	17	2
Muut vähemmistöryhmiin kohdistuneet oikeusloukkaukset	32	7	0	0	2	3	0	8
Väh.-ryhmien sisäiset/ väliset väkivallanteot tai konfliktit	10	2	0	0	0	1	2	0
Vierasvihaisten tahojen toiminta	7	1	0	0	0	0	0	1
Muut ja ei määriteltävissä yht.	622	143	4	78	86	26	16	43
YHTEENSA	2789	857	203	261	204	121	108	173

Taulukossa 30 on kuvattu jo aikaisemmista taulukoista näkyvä informaatio, miten vähemmistöryhmät olivat keskeisinä ryhminä eri aihepiirejä käsittelevien juttujen yhteydessä. Taulukkoa voi lukea kahteen suuntaan: teemoittain tarkasteltuna (vaakarivit) siitä näkee, kuinka tärkeimmät ryhmät olivat esillä kunkin teeman yhteydessä. Vähemmistöryhmittäin (pystyrit) taulukko kertoo, millaisten aiheiden yhteydessä kyseiset etniset ryhmät olivat esillä.

Ketkä puhuvat ja kenestä puhutaan - juttujen toimijarakenteen tarkastelua

Seuraavissa taulukoissa tarkastellaan, miten eri intressiryhmät saivat äänensä kuuluviin etnisyyttä koskevissa lehtijutuissa. Asiaa tarkastellaan erittelemällä uutisjuttujen puhujarakennetta sekä mielipidekirjoitusten kirjoittajien jakaumaa ja niiden sisällön toimijarakennetta. Analyysin perustana olevaa juttujen puhujarakenteen erittelyä kuvataan tarkemmin liitteen 1 kohdissa 24-27.

Taulukko 31: Juttujen puhujarakenne: uutisluonteiset jutut (uutiset, haastattelut, reportaasit, vinkkijutut)

TOIMIJARYHMÄ	syys-loka 1999			1.11.1999-30.10.2000 (N=2015, puhujia 1513 jutussa)		
	puhujana jutussa	Esillä yht. X jutussa	puhujana jutuissa, joissa esillä (%)	puhujana jutussa	Esillä yht. X jutussa	puhujana jutuissa, joissa esillä (%)
Vähemmistöryhmien edustajat	148	703	21,1 %	536	1953	27,4 %
Viranomaiset yleensä **	415	606	68 %	849	1343	63 %
- Oikeus- ja poliisihallinto	152	311	49 %	324	655	49 %
- valtion johto	91	170	54 %	136	333	41 %
- Kenttätason viranomaiset	45	112	40 %	149	325	46 %
- Tutkijat, asiantuntijat	50	74	68 %	104	154	68 %
- Kuntien edustajat	14	51	27 %	42	129	33 %
- Muut viranomaiset	141	291	48 %	259	580	45 %
Pol. puolueet ja niiden edustajat	1	9	11 %	83	143	58 %
Vierasvihaiset tahot	1	56	2 %	4	101	4 %
Muut järjestöt (ks. alla) ***	58			125		
Kv. ihmisoikeusjärjestöt	(33)			(18)		
Uskonnolliset yhteisöt	(5)			(18)		
Muut kansalaisjärjestöt	(2)7			(96)		
Yritykset ***	17			54		
EU:n ja muiden maiden edust. ***	69			23		
Väline itse ***	1			6		
Muu media ***	16			18		
Kansalaiset ***	37			125		
Muut ***	32			102		

***"Viranomaiset yleensä" kuvaa niiden juttujen määrää, joissa puhujana on yksi tai useampi viranomaistaho. Luku on pienempi, kuin kaikkien viranomaistahojen summa, koska samassa jutussa voi olla puhujana tai esillä esim. poliisi ja muu viranomainen.

*** Nämä toimijat koodattiin vain silloin, kun ne olivat jutuissa puhujina (ks. liite 1, kohta 24)

Uutisluontoisissa jutuissa oli puhujia keskimäärin yksi juttua kohden, tai tarkemmin sanottuna 1,4/juttu niissä jutuissa, joissa ylipäänsä on puhujia (konkreettisia puhujia oli hiukan enemmän, sillä taulukko ilmaisee eri toimijatahojen esillä olon ja toimimisen puhujina; jos esimerkiksi jutussa puhuu useita poliisi- ja oikeusviranomaisia, heidän esiintymisensä koodataan vain yhdeksi juttua kohti).

Etnisten vähemmistöryhmien edustajat olivat heitä koskevissa uutisjutuissa useimmin vain kohteina. Syksyn 1999 aineistossa he pääsivät puhujiksi noin joka viidenteen niistä jutuista, jossa he ovat esillä. Tämä vastaa aikaisemmin Suomessa ja muualla maailmassa vastaavissa tutkimuksissa saatua tulosta. Vuoden 2000 aineistossa vähemmistöryhmien edustajat olivat puhujina 27,4 prosentissa uutisjutuista, mikä on selvä parannus aikaisempaan tilanteeseen.

Vähemmistöryhmien osuuden kasvusta huolimatta etnisyyttä koskevien juttujen keskeisimpiä puhujia olivat edelleen eri tasojen viranomaiset. Heistä useimmin pääsivät ääneen poliisit ja oikeusviranomaiset. Tämä johtuu ennen muuta rikos- ja oikeusjuttujen suuresta määrästä. Kohta ”muut viranomaiset” koostuu pääasiassa eri ministeriöiden, raja- ja merivartioston sekä ulkomaalaisviraston edustajista.

Vielä vähemmistöryhmiä selvemmin kohteiksi jäivät ns. vierasvihaiset tahot: esimerkiksi skinheadit ja muut avoimen rasistiset pienryhmät. Niistä puhuttiin yhteensä 157 jutussa, mutta vain viidessä niistä rasistisen ryhmän edustaja sai itse esittää oman näkemyksensä. Skineistä ja muista järjestäytyneistä rasisteista puhuttiin mm. heidän tekemiensä rikosten yhteydessä sekä yleisluonteisissa rasismia ja maahanmuuttajien ongelmia koskevissa jutuissa. Aineiston perusteella valtamedia ei päästä avoimen vihamielisesti maahanmuuttajiin suhtautuvia ryhmiä esiintymään jutuissa omalla äänellään.

Viranomaisten ja vähemmistöryhmien lisäksi merkittäviä puhujaryhmiä ovat erilaisten kansalaisjärjestöjen edustajat sekä ”kansalaiset”. Viimeksi mainituilla tarkoitetaan uutisissa ja esimerkiksi katugalluopeissa haastateltuja tavallisia suomalaisia, joita ei jutun tunnistetietojen perusteella voi sijoittaa muihin käytettyihin toimijakategorioihin. Yritysten edustajat olivat puhujina suhteellisen harvoin. EU:n ja muiden maiden edustajat olivat puhujina vain satunnaisesti, mutta on muistettava, että ulkomaita koskevat jutut eivät olleet mukana aineistossa.

Poliittisten puolueiden edustajat puuttuivat miltei kokonaan syksyn 1999 aineistosta, ja vähäiseksi heidän osuutensa jäi vuoden 2000 jutuissakin. Tällöin on otettava huomioon, että esimerkiksi kaikki eri puolueita edustavat ministerit (joista moni on myös puoluejohtaja) on koodattu keskeisiksi valtiollisiksi toimijoiksi viranomaisten joukkoon. Silti puolueiden puuttuminen maahanmuuttoa ja etnisiä kysymyksiä koskevista uutista on merkittävä tulos, joka kuvaa poliitikkojen passiivisuutta tässä kysymyksessä.

Valtion johdon, ulkomaisten poliitikkojen ja viranomaisten sekä kansainvälisten ihmisoikeusjärjestöjen edustajien suhteellinen osuus juttujen puhujina väheni selvästi syksystä 1999 vuoteen 2000. Tämä johtuu ennen muuta siitä, että lokakuussa 1999 Tampereella pidetty EU:n maahanmuutto- ja pakolaisasioita käsitellyt huippukokous korosti em. ryhmien osuutta puhujina syksyn 1999 aineistossa.

Taulukko 32: Puhujarakenne mielipidekirjoituksissa (v. 2000 aineisto)

TOIMIJARYHMA	pääkirjoitukset (N=58)		kolumnit yms. (N=182)		yleisönosasto (N=240)		kaikki em. mielipidejutut (N=480)		Osuus kirjoitta- jista %
	kirjoitta- jana	esillä jutussa	kirjoitta- jana	esillä jutussa	kirjoitta- jana	esillä jutussa	kirjoitta- jana	esillä jutussa	
Vähemmistöryhmien edustaja	2	57	25	182	12	228	39	467	8,1
Viranomaiset yleensä	2	43	28	78	25	120	55	241	11,5
- Oikeus- ja poliisihallinto		11	1	10	5	35	6	56	1,2
- valtion johto		20	1	36	1	50	2	106	0,4
- Kenttätason viranomaiset		9	3	18	6	27	9	54	1,9
- Tutkijat, asiantuntijat		5	13	17	7	16	20	38	4,2
- Kuntien edustajat		3		6	2	9	2	18	0,4
- Muut viranomaiset	2	26	10	32	4	47	16	105	3,3
Pol. puolueet ja niiden edustajat		7	12	27	10	40	22	74	4,6
Vierasvihaiset tahot		4		14		15	0	33	0
Muut järjestöt	1		5		11		17		3,5 %
- Kv. ihmisoikeusjärjestöt	1		1		1		3		
- Muut kansalaisjärjestöt			4		10		14		
Yritykset			2				2		0,4
Väline itse	50		67		2		119		24,8
Kansalaiset			6		174		180		37,5
Muut			36		10		46		9,6
YHTEENSA							480		100 %

Syys-lokakuun 1999 aineistosta mielipidejuttujen määrä oli noussut 91:stä 480:een, mikä merkitsee niiden suhteellisen osuuden lähes kaksinkertaistumista.

Suurin mielipidejuttujen kirjoittajaryhmä ”kansalaiset” koostuu omalla nimellään tai nimimerkillä kirjoittavista ja muuten taustaltaan tuntemattomiksi jäävistä henkilöistä. Heitä oli vain vähän kolumnisteina, mutta yleisönosastokirjoittajista kolme neljännestä oli näitä ilman erityisroolia esiintyviä kansalaisia. Toiseksi suurin ryhmä on ”väline itse”: tähän ryhmään kuuluvat lehtien pääkirjoitukset ja kolumnit.

Vähemmistöryhmien edustajat ovat kirjoittajina 39 jutussa, joista valtaosa oli kolumneja (huomattava osa Lapin Kansassa julkaistuja saamelaiskolumnistien juttuja). Etnisten vähemmistöjen edustajien kirjoittamia yleisönosastojuttuja oli todella vähän, jos määrää verrataan esimerkiksi ”kansalaisten” osuuteen. Tietenkin kansalaisten joukossa saattoi olla joku nimellään tai nimimerkillä kirjoittanut vähemmistöryhmiin kuuluva, mutta kokonaiskuvaa etnisten vähemmistöjen heikosta näkyvyydestä yleisönosastoissa se ei muuta.

Puolueiden edustajien niukka osallistuminen maahanmuutosta ja ulkomaalaisista käytiin lehdistökeskusteluun näkyy mielipidekirjoittelussa vielä selvemmin kuin uutisten puhujarakenteessa. Koko vuoden aineistossa oli vain kymmenen (yksitoista, jos otetaan valtion johto huomioon) poliitikon kirjoittamaan etnisiä kysymyksiä käsitellyttä yleisönosastokirjoitusta.

**Taulukko 33: Puhujarakenne: ”muut jutut”
(v. 2000 aineisto, N=293, puhujia 176 jutussa)**

TOIMIJARYHMA	1.11.1999-30.10.2000		
	puhujana jutussa	Esillä yht. X jutussa	puhujana jutuissa, joissa esillä (%)
Vähemmistöryhmien edustaja	51	276	18,5
Viranomaiset yleensä	28	91	30,8
- Oikeus- ja poliisihallinto	4	19	21
- valtion johto	4	33	12,1
- Kenttätason viranomaiset	2	16	12,5
- Tutkijat, asiantuntijat	14	28	50
- Kuntien edustajat	1	7	14,3
- Muut viranomaiset	4	30	13,3
Pol. puolueet ja niiden edustajat	4	11	36,4
Vierasvihaiset tahot	1	19	5,3
Muut järjestöt	4		
Kv. ihmisoikeusjärjestöt	1		
Uskonnolliset yhteisöt	1		
Muut kansalaisjärjestöt	2		
Yritykset	3		
EU:n ja muiden maiden edust.	2		
Väline itse	15		
Muu media	44		
Kansalaiset	21		
Muut	29		
YHTEENSÄ	203		

”Muiden juttujen” puhujarakenne poikkesi uutisluonteisista ennen muuta siten, että puhujia oli selvästi vähemmän. ”Muu media” oli puhujana varsin usein, mitkä johtuu siitä, että ”muut lehdet” yms. osastojen jutut oli sijoitettu tähän kategoriaan.

Taulukko 34: Puhujarakenne jutuissa, joissa puhujana joku poliisi-/ oikeushallinnon viranomainen (uutiset, haastattelut, reportaasit, vinkkijutut, N=324)

TOIMIJA	syys99		v.2000	
	Puhujana	Esillä ylipäänsä	Puhujana	Esillä ylipäänsä
Vähemmistöryhmien edustajat	18	148	58	323
Viranomaiset yleensä	152	152	324	324
- valtion johto	3	11	4	16
-Oikeus- ja poliisihallinto	152	152	324	324
-Kenttätason viranomaiset	3	12	30	67
-Kuntien edustajat	1	8	2	11
-Muut viranomaiset	26	63	37	89
- Tutkijat, asiantuntijat	10	11	7	8
Vierasvihaiset tahot	1	28	2	40
Pol. puolueet ja niiden edustajat	-	2	2	3
Muut järjestöt	2		8	
Yritykset	3		7	
EU:n ja muiden maiden edustajat	2		1	
Väline itse	-		3	
Muu media	2		4	
Kansalaiset	10		20	
Muut	5		9	

Oikeus- ja poliisihallinnon työntekijät esiintyvät jutuissa enimmäkseen yksin eli jutuissa, joissa he ovat varsinaisina puhujina, on hyvin vähän muita puhujia. Muiden puhujien suhteellinen osuus oli säilynyt suurin piirtein ennallaan verrattuna syksyn 1999 aineistoon. Kohteina jutuissa ovat miltei aina vähemmistöryhmät, mikä on luonnollista aineistoon otettujen juttujen valintakriteereistä johtuen.

Reilussa puolessa niistä jutuista, joissa poliisi- ja oikeushallinnon edustajat ovat varsinaisina puhujina, oli myös joku muu taho varsinaisena puhujana. Jos viranomaisia ei lasketa mukaan, muita puhujia oli vuoden 2000 aineistossa vain 14 jutussa eli 35 prosentissa jutuista.

Vähemmistöryhmien edustajat saavat oman äänensä kuuluviin 58 jutussa eli 18 prosentissa (syksyllä 1999 vain 12 prosentissa) niistä jutuista, joissa oikeushallinto on varsinaisena puhujana.

Ehkä kiinnostavin yksityiskohta taulukossa koskee poliitikkojen osuutta. Edellä todettiin jo puolueiden edustajien heikko näkyvyys vähemmistöryhmiä koskevassa kirjoittelussa. Aivan erityisen heikko se oli näissä (lähinnä rikos-) jutuissa, joissa oikeus- ja poliisiviranomaiset olivat puhujina.

Taulukko 35: Puhujarakenne jutuissa, joissa puhujana joku viranomaiskategoriaan kuuluvista (viranomaiset yleensä, N= 849) (uutiset, haastattelut, reportaasit, vinkkijutut)

TOIMIJA	syys99		v.2000	
	Puhujana	Esillä ylipäänsä	Puhujana	Esillä ylipäänsä
Vähemmistöryhmien edustajat	51	388	147	825
Viranomaiset yleensä	415	415	849	849
- valtion johto	91	122	136	219
-Oikeus- ja poliisihallinto	152	219	324	443
-Kenttätason viranomaiset	45	84	149	235
-Kuntien edustajat	14	36	42	86
-Muut viranomaiset	141	205	259	403
- Tutkijat, asiantuntijat	50	59	104	116
Vierasvihaiset tahot	1	45	2	61
Pol. puolueet ja niiden edustajat	1	8	12	38
Muut järjestöt	20		31	
Yritykset	8		19	
EU:n ja muiden maiden edustajat	47		7	
Väline itse	-		4	
Muu media	7		6	
Kansalaiset	19		41	
Muut	13		22	

Kun viranomainen on puhujana, kohteena jutussa on useimmiten joku toinen viranomaistaho sekä vähemmistöryhmät. Vähemmistöryhmien osuus puhujina oli miltei sama kuin poliisiviranomaisten yhteydessä (17 prosenttia vuonna 2000, 12 prosenttia syksyllä 1999). Vaikka vähemmistöjen osuus oli hiukan kasvanut, muiden puhujien esiintyminen yhdessä viranomaisten kanssa oli jonkin verran vähentynyt syksystä 1999.

Taulukko 36: Puhujarakenne jutuissa, joissa puhujana joku vähemmistöryhmien edustaja (uutiset, haastattelut, reportaasit, vinkkijutut, N=536)

TOIMIJA	syys99		v.2000	
	Puhujana	Esillä lipäänsä	Puhujana	Esillä ylipäänsä
Vähemmistöryhmien edustajat	148	148	536	536
Viranomaiset yleensä	51	90	147	286
- valtion johto	1	20	10	63
-Oikeus- ja poliisihallinto	18	46	58	119
-Kenttätason viranomaiset	17	27	51	108
-Kuntien edustajat	2	12	15	38
-Muut viranomaiset	22	61	46	123
- Tutkijat, asiantuntijat	6	11	13	32
Vierasvihaiset tahot	-	7	0	23
Pol. puolueet ja niiden edustajat	-	-	9	22
Muut järjestöt	7		29	
Yritykset	5		20	
EU:n ja muiden maiden edustajat	7		3	
Väline itse	1		2	
Muu media	3		4	
Kansalaiset	13		56	
Muut	8		30	

Muita puhujia yhdessä vähemmistöryhmien kanssa oli suhteessa hiukan enemmän kuin jutuissa, joissa viranomaiset olivat varsinaisina puhujina. Muiden puhujien osuus oli säilynyt suurin piirtein ennallaan syksyyn 1999 verrattuna.

Yli puolessa niistä jutuista, joissa vähemmistöryhmät olivat varsinaisina puhujina, kohteena oli joku viranomainen; useimmin ”muu viranomainen”, poliisi - ja oikeushallintoon kuuluva tai muu kenttätason viranomainen. Valtion johdon tai kuntien edustajat olivat huomattavasti harvemmin esillä silloin kun vähemmistöryhmien edustajat puhuivat, mikä kuvastaa juttujen liittymistä pikemminkin käytännöllisiin ongelmatapauksiin kuin kuntien tai valtion ulkomaalaispolitiikkaan. Puhujaksi samassa jutussa vähemmistöryhmien kanssa viranomaisten edustaja pääsi 27 prosentissa jutuista (147 jutussa 536:sta).

”Kansalaiset” olivat suhteellisen harvoin puhujina samoissa jutuissa vähemmistöryhmien edustajien kanssa. Se antaa aiheen kysyä, miten hyvin journalismi rakentaa vähemmistöryhmiin kuuluvien ja tavallisten suomalaisten välistä keskusteluyhteyttä?

Taulukko 37: Puhujat tärkeimpien teemojen yhteydessä (uutislouhteiset jutut, v. 2000)

JUTUN KESKEINEN AIHELUOKKA	Juttujen määrä koko aineistossa	Puhujat eri aiheita koskevien juttujen yhteydessä (juttujen määrä, joissa ao. toimijatahon edustaja puhujana)							
		Vähemmistöryhmät	Viranomaiset yleensä	Valtion johto	Poliisi- ja oikeushallinto	Tutkijat, asiantuntijat	Puolueiden edustajat	Kansalaiset	Muut järjestöt
Suomalaisen yhteiskunnan/kansalaisten suhde vähemmistöryhmiin	233	49	87	15	12	34	30	32	21
Lain tai viranomaistoiminnan tila	328	27	218	85	42	7	37	9	15
Uusien pakolaisryhmien pyrkiminen/ saapuminen maahan	129	28	51	7	3	43	0	0	2
Vähemmistöryhmien kokemat lain/ viranomaistoiminnan epäkohdat	54	40	25	5	5	1	2	4	3
Muut kulttuuriset erityispiirteet ja ongelmat	57	28	20	2	1	9	0	4	3
Ulkomaalaisten ja vähemmistöryhmien sosiaaliset ongelmat	32	13	20	3	0	6	1	0	3
Suvaitsevaisuutta edistävät toimet	122	46	33	2	2	4	3	23	16
Vähemmistöryhmiin kuuluvien menestys- ja selviytymistarinat	70	61	5	0	2	2	0	6	1
Suvaitsevaisuusjutut (yhdistetty luokat 15-17)	233	127	50	2	4	15	4	31	18
Tärkeimmät rikos- ja konfliktijutut									
Vähemmistöryhmiin kohdistuneet väkivallanteot	74	14	43	0	40	0	0	4	1
Vähemmistöryhmiin kohdistuneet muut oikeusloukkaukset	24	7	8	0	5	1	0	1	5
Ulkomaalaisten/ vähemmistöryhmien aiheuttamat väkivallanteot valtaväestöä kohtaan	47	10	28	1	27	2	0	0	5
Ulkomaalaisten/ vähemmistöryhmien aiheuttamat muut oikeusloukkaukset valtaväestöä kohtaan	203	23	112	1	89	3	0	8	4
Oikeuskäsittelyt ja oikeuden päätökset	123	32	66	1	61	2	1	9	1

Taulukossa 37 tarkastellaan, mitkä puhujaryhmät olivat puhujina eri aihepiirejä käsittelevien juttujen yhteydessä. Taulukkoa voi lukea kahteen suuntaan: teemoittain tarkasteltuna (vaakarivit) siitä näkee, mitkä tahot saavat useimmin äänensä kuuluviin kunkin aiheen yhteydessä. Toimijaryhmittäin (pystyrivit) taulukko kertoo, missä yhteydessä kukin toimija pääsee varsinaiseksi puhujaksi.

Viranomaisten keskeinen osuus puhujina näkyy luonnollisesti myös teemoittaisessa tarkastelussa. Lain ja viranomaistoiminnan tilaa käsittelevissä jutuissa useimmin esiintyvät keskeiset valtiolliset toimijat (presidentti, valtioneuvosto, ministerit etc) sekä poliisi ja oikeushallinnon edustajat. Viimeksi mainitut olivat luonnollisesti rikosjuttujen keskeisiä puhujia. Sekä valtion johdon että oikeushallinnon edustajat olivat puhujaprofiililtaan var-

sin yksipuolisia, sillä he puhuivat harvoin muiden kuin yllä mainittujen teemojen yhteydessä.

Tutkijat ja asiantuntijat pääsivät ääneen erityisesti pakolaisten maahantuloa sekä suomalaisten suhdetta vähemmistöryhmiin koskevissa jutuissa.

Etnisten ryhmien edustajat itse pääsivät muita useammin puhumaan heitä koskevien menestystarinoiden sekä suvaitsevaisuusjuttujen yhteydessä, mikä onkin luonnollista noiden juttujen luonteen vuoksi. Sama koskee luokkaa vähemmistöryhmien kokemat lain ja viranomaistoiminnan epäkohdat. Rikosjuttujen yhteydessä poliisit oli puhujina kolme kertaa niin usein kuin rikosten kohteita tai tekijöinä olevat vähemmistöryhmien edustajat. Muihin ryhmiin kuluvia puhujia noissa jutuissa ei ollut juuri lainkaan.

Poliitikkojen näkymättömyys tulee tässäkin esiin: puolueiden edustajia ei ollut puhujana yhdessäkään taulukon 36 kuvaamassa rikosjutussa. Poliitikkojen puheenvuorot keskittyivät suomalaisten ja vähemmistöryhmien suhteita sekä viranomaistoiminnan tilaa koskeviin juttuihin. Kansalaiset ja järjestöjen edustajat puhuivat useimmin suomalaisten ja vähemmistöryhmien suhteita koskevissa sekä suvaitsevaisuusjutuissa.

Taulukko 38: Puhujat jutuissa, joissa eri etniset ryhmät keskeisinä vähemmistöryhminä (uutislouenteiset jutut, v. 2000)

JUTUN KESKEINEN VÄHEMMISTÖRYHMÄ	Uutisjuttujen määrä	Juttujen määrä, joissa ao. toimijatahon edustaja puhujana				
		Vähemmistöryhmät	Poliisi- ja oikeushallinto	viranomaiset yleensä	puolueiden edustajat	muut järjestöt
Ulkomaalaiset/ pakolaiset/ väh.-ryhmät yleensä	857	48	79	298	50	47
Venäläiset	261	56	47	88	0	5
Saamelaiset	204	48	0	37	7	11
Romanit muista maista	203	42	8	82	6	5
Muut afrikkalaista alkuperää	173	57	19	26	0	8
Virolaiset	121	15	41	52	0	6
Somalialaiset	108	27	29	43	3	1
muut Itä-Euroopasta	102	39	16	38	1	11
juutalaiset	72	16	0	16	0	4
Suomen romanit	70	16	17	22	0	2
Albaanit	42	13	1	17	0	3
Irakilaiset (kurdit erikseen)	35	8	11	14	0	1
muut ent. NL:sta	35	13	7	10	0	0
Inkeriläiset	21	7	0	9	0	2

Vähemmistöryhmistä muita paremmin ääneen itseään koskevissa jutuissa pääsivät muut afrikkalaista alkuperää olevat, venäläiset, saamelaiset ja romanit. Somalialaisetkin pääsivät puhujiksi huomattavasti useammin kuin vuoden 1999 aineistossa.

Oikeus- ja poliisihallinnon viranomaiset olivat keskimääräistä useammin puhujina jutuissa, joiden keskeisinä vähemmistöryhminä olivat venäläiset, virolaiset ja somalialaiset. Tämä onkin luonnollista, kun huomattava osa noista jutuista liittyi rikoksiin ja konflikteihin.

Kiinnostavaa on, että kun jutuissa puhuttiin ulkomaalaisista, pakolaisista tai vähemmistöryhmistä yleensä niitä erikseen nimeämättä, yli 850:stä jutusta vain 48:ssa joku vähemmistöryhmien edustaja pääsi varsinaiseksi puhujaksi. Tässä yhteydessä jopa puolueiden edustajia oli useammin puhujina. Poliitikkojen lisäksi viranomaiset (erityisesti keskeiset valtiolliset toimielimet) sekä kansalaisjärjestöjen edustajat olivat lehtien yleisten pakolais- ja vähemmistöjuttujen puhujia.

Tutkimusaineiston kuvista

Seuraavassa luodaan katsaus eri vähemmistöryhmien esiintymiseen lehtikuvissa. Kuvien henkilöistä koodattiin tarkasti vain vähemmistöryhmiin kuuluvat. Vuoden 2000 tutkimusaineistossa oli yhteensä 1038 kuvaa. Oheiset taulukot kertovat kuvien määrästä, mutta määrällinen analyysi niiden pohjalta on hedelmätöntä. Kuvien koodauksen tärkein merkitys on siinä, että se auttaa löytämään kuvalliset jutut mahdollista myöhempää laadullista analyysia varten.

Taulukko 39: Kuvat eri sivuilla

Kuvitettujen juttujen sijoitus	syys99		v.2000	
	Kuvien lkm	% ko. sivujen juttujen määrästä	Kuvien lkm	% ko. sivujen juttujen määrästä
Etu/premisivu	46	50 %	93	42 %
Pääkirjoitussivu (syksyllä 99 nämä luokassa sisäsivu)			54	35 %
Sisäsivu	258	32 %	800	35 %
Mediasivu	15	94 %	28	51 %
Erikoisliite	2	33 %	63	76 %
Yhteensä	321		1038	

Taulukko 40. Vähemmistöryhmiin kuuluvien asema kuvissa

Vähemmistöryhmien rooli kuvissa: esiintyvät	Lukumäärä v.2000	Osuus henkilökuvista
yksilöinä	535	61,7 %
muodostavat ryhmän/ lauman	181	20,9 %
ei kumpaakaan	151	17,4 %

Taulukko 41: Vähemmistöryhmät valokuivissa

Vähemmistöryhmä	syys99			v.2000		
	Esiintyy kuvissa lkm	%-osuus kaikista kuvista	Jutun kesk. väh.ryhmänä %	Esiintyy kuvissa lkm	%-osuus kaikista kuvista	Jutun kesk. väh.ryhmänä %
Muut afrikkalaista alkuperää olevat	17	7	2	136	13	6
Venäläiset	31	12	10	86	8	10
Saamelaiset	9	4	6	50	5	8
Somalialaiset	14	6	3	47	5	4
Romanit yhteensä - Suomen romanit - muualta tulleet romanit	61	24	12	46 18 28	5 (2) (3)	10 (3) (7)
muut Itä-Euroopasta tulleet				35	3	4
Viirolaiset	2	0,8	4	27	3	4
Juutalaiset				21	2	3
Muut arabit				19	1,8	0,8
Vietnamilaiset	2	0,8	0,4	18	1,7	0,5
Albaanit	7	3	2	14	1,3	2
Entisen NL:n alueelta saapuvat	5	2	0,7	13	1,3	1
Intialaiset	2	0,8	0,2	11	1,1	0,4
Kurdit	1	0,4	0,4	11	1,1	1
Inkeriläiset	1	0,4	2	10	1	0,8
Irakilaiset	1	0,4	2	9	0,9	1
Kiinalaiset	6	2	0,4	8	0,8	0,5
Turkkilaiset	6	2	0,2	4	0,4	0,3
Serbit				1	0,1	0,1
Chileläiset				1	0,1	0
Ulkomaalaiset/pakolaiset/vähemmistöryhmät yleensä	4	2	36	86	8	31
Muut yhteensä	43	17	7	137	13	9

Jonkin vähemmistöryhmän edustaja esiintyy yli puolessa kuvista. Verrattaessa taulukon 41 lukuja juttujen puhujarakenteeseen (taulukko 38) tulee esiin, kuinka etnisten vähemmistöjen osuus lehtikuvissa on suurempi kuin juttujen puhujina. Mutta kuvissa he ovatkin lähinnä kohteina, aivan kuten juttujen puhujarakenteessakin.

Kirjoittelu lehdittäin

Seuraavissa taulukoissa käsitellään kirjoittelua lehdittäin. Taulukoiden luvut jäävät juttujen vähäisyyden vuoksi usein niin pieniksi, että luotettavia päätelmiä lehtien eroista niiden perusteella ei voi tehdä. Erityisesti vähäisistä juttumääristä johtuvat satunnaiset erot koskevat puoluelehtiä.

Taulukko 42: Juttumäärät ja juttujen sijoitus lehdittäin

LEHTI	Juttujen määrä		Etusivu/premi		Sisäsivu		Mediasivu		Erikolisliite		Pääkirj.-sivu	
	Syys 1999	2000	Syys 1999	2000	Syys 1999	2000	Syys 1999	2000	Syys 1999	2000	Syys 1999	2000
Helsingin Sanomat	152	393	15	34	130	315	3	6	4	26		12
Aamulehti	116	262	9	27	106	207	1	5		13		10
Lapin Kansa	97	269	14	27	80	217	2	5	1	3		17
Kymen Sanomat	90	147	9	6	76	126	1	1		3		11
Karjalainen	86	147	10	14	76	120		3		1		9
Savon Sanomat	66	150	7	16	58	114	1	3				17
Turun Sanomat	65	162	12	12	52	127	1	1		9		13
Ilkka	63	146	10	8	53	119		2				17
Iltasanomat	66	221	1	9	59	198	5	4	1	10		
Iltalehti	53	132		6	52	116	1	4		4		2
Kaleva	-	261	-	32	-	195	-	9	-	6	-	19
Uutispäivä Demari	20	100		6	19	79	1	1		3		11
Suomenmaa	15	66	2	4	13	56		2				4
Kansan Uutiset	13	137	1	7	12	117		9				4
Nykypäivä	6	76	1	2	5	73						1
Kristityn Vastuu	4	55	1	4	3	46				3		2
Vihreä Lanka	4	62			4							
Koko aineisto	916	2789	92	222	802	2273	16	55	6	83	-	153

*Ajalla 1.9.-31.10.99 pääkirjoitussivulla olleet jutut on koodattu sisäsivuilla oleviksi.

Taulukko 43: Juttutyypit lehdittäin (luvut juttujen määriä)

Lehti	Pääkirjoitus		Kolumni, vieraskynä		Yleisönosasto-kirjoitus		Uutinen		Vinkkijuttu		Reportaasi, haastattelu		Muu	
	Syys 1999	2000	Syys 1999	2000	Syys 1999	2000	Syys 1999	2000	Syys 1999	2000	Syys 1999	2000	Syys 1999	2000
Helsingin Sanomat	3	4	3	19	4	26	90	179	15	39	27	68	10	58
Aamulehti	4	6	8	16	5	28	58	131	12	17	15	34	14	30
Lapin Kansa	1	6	5	26	14	24	52	162	9	4	10	33	6	14
Kymen Sanomat	3	5	2	3	3	4	59	112	8	5	12	14	3	4
Karjalainen	3	3	2	8	0	4	53	98	8	7	16	19	4	8
Savon Sanomat	0	5	3	12	2	23	44	74	7	11	7	13	3	12
Turun Sanomat	0	7	0	9	1	18	42	88	12	8	9	17	1	15
Ilkka	1	2	0	14	5	10	39	75	9	7	6	28	3	10
Kaleva	-	5	-	11	-	23	-	149	-	22	-	21	-	31
Ilta-Sanomat	0	0	4	13	4	29	36	103	1	9	11	49	10	18
Iltalehti	0	1	0	7	2	4	34	82	0	4	14	24	3	10
Uutispäivä Demari	1	6	0	8	2	14	14	46	0	6	1	12	2	8
Suomenmaa	0	3	1	4	0	7	9	20	2	2	3	12	0	18
Kansan Uutiset	0	2	0	11	0	10	7	65	1	7	5	26	0	16
Nykypäivä	0	1	0	12	2	13	0	7	1	1	2	19	1	23
Kristityn Vastuu	1	1	0	3	0	2	1	23	1	4	1	17	0	5
Vihreä Lanka	0	1	2	6	0	1	0	21	0	7	1	14	1	13
Koko aineisto	17	58	30	182	44	240	538	1435	86	160	140	420	61	293

Taulukko 44: Konfliktikeskeiset pääaiheet lehdittäin

Lehti	Juttumäärä konfliktikeskeisissä aiheissa		Konfliktikeskeisten aiheiden %-osuus ko. lehden kirjoittelusta		Väh.-ryhmien aiheuttamat oik.-loukk., häiriöt, väkivallanteot, syrjinnät (%-osuus ko. lehden kirjoittelusta)		Väh. ryhmiin kohdistuvat oik. loukk., häiriöt, väkivallanteot, syrjinnät (%-osuus ko. lehden kirjoittelusta)	
	Syys99 N=147	V.2000 N=386	Syys-99	V.2000	Syys-99 N=103	V.2000 N=263	Syys-99 N=38	V.2000 N=113
Helsingin Sanomat	19	57	13%	14,5%	7,9	9,2	4,6	5,3
Aamulehti	10	47	9%	17,9%	7,8	11,8	0,9	5,7
Lapin Kansa	7	27	7%	10%	2,1	8,2	5,2	1,5
Kymen Sanomat	16	20	18%	13,6%	16,7	11,6	1,1	1,4
Karjalainen	18	36	21%	24,5%	10,5	15	10,5	8,8
Savon Sanomat	11	11	17%	7,3%	7,6	6	9,1	1,3
Turun Sanomat	4	13	6%	8%	3,1	4,9	1,5	3,1
Ilkka	11	24	17%	16,3%	15,9	15	0	1,4
Kaleva	-	31	-	11,8%	-	6,9	-	4,6
Ilta-Sanomat	18	59	28%	26,7%	18,2	16,7	4,5	8,6
Iltalehti	28	50	53%	37,9%	43,4	29,5	7,5	7,6
Uutisp. Demari	0	4	0%	4%	0	0	0	3
Suomenmaa	1	1	7%	1,5%	20	0	0	1,5
Kansan Uutiset	3	4	23%	2,9%	15,4	1,5	7,7	1,5
Nyky-päivä	0	2	0%	2,6%	0	0	0	2,6
Kristityn Vastuu	0	0	0%	0%	0	0	0	0
Vihreä Lanka	1	0	33%	0%	25	0	0	0
Koko aineisto	147	386	16,0 %	13,8 %	11,2 %	9,4 %	4,1 %	4,1 %

Rikoksiin ja konflikteihin liittyvien juttujen osuudet vaihtelivat melkoisesti lehdittäin, mikä toimituskäytäntöjen lisäksi voi johtua paikkakuntaakohtaisista tapahtumista. Esimerkiksi Karjalaisen kirjoittelussa konfliktijuttuja oli muita enemmän, mutta niin oli Joensuussa aiheeseen liittyviä tapahtumiakin. Myös Ilkassa ja Kymen Sanomissa oli selvästi keskimääräistä enemmän juttuja vähemmistöjen aiheuttamista rikoksista ja häiriöistä. Suhteellisesti kaikkein eniten niitä oli kuitenkin molemmissa iltapäivälehdissä. Turun Sanomat kirjoitti selvästi muita lehtiä vähemmän rikoksiin ja konflikteihin liittyvistä aiheista.

Taulukko 45: Muita aihealueita lehdittäin ja prosentuaaliset osuudet ko. lehden kokonaiskirjoittelusta 1.11.1999-31.10.2000

LEHTI	Lain/viranom. -toiminnan tila, ongelmat		Väh. ryhmien kokemukset laista/viranom.-toiminnasta		Suvaitsevaisuus-toimet ym.		Uusien pakolaisryhmien pyrkiminen/ saapuminenmaahan		Yht. kunnan, kansalaisten suhde väh.-ryhmiin	
	lkm	% -osuus	lkm	% -osuus	lkm	% -osuus	lkm	% -osuus	lkm	% -osuus
Helsingin Sanomat	74	18,8	6	1,5	37	9,4	13	3,3	58	14,7
Aamulehti	39	14,8	12	4,6	30	11,5	23	8,7	30	11,4
Lapin Kansa	46	17,1	5	1,9	18	6,7	13	4,8	34	12,6
Kymen Sanomat	28	19	3	2	6	4,1	13	8,8	18	12,2
Karjalainen	18	12,2	5	3,4	21	14,3	11	7,5	24	16,3
Savon Sanomat	29	19,3	0	0	16	10,7	10	6,7	37	24,7
Turun Sanomat	24	14,8	4	2,5	14	8,6	11	6,8	33	20,4
Ilkka	25	17	3	2	26	17,7	5	3,4	33	22,4
Kaleva	43	16,4	9	3,4	36	13,7	21	8	55	21
Ilta-Sanomat	31	14	6	2,7	11	5	4	1,8	45	20,4
Ilta-lehti	9	6,8	2	1,5	15	11,4	4	3	14	10,6
Uutispäivä Demari	16	16	2	2	19	19	3	3	23	23
Suomenmaa	9	13,6	0	0	2	3	4	6,1	23	34,8
Kansan Uutiset	14	10,2	3	2,2	9	6,6	0	0	32	23,4
Nykypäivä	12	15,8	0	0	7	9,2	5	6,6	16	21,1
Kristityn Vastuu	3	5,5	0	0	16	29,1	0	0	21	38,2
Vihreä Lanka	5	7,9	5	7,9	16	25,4	1	1,6	26	41,3
Koko aineisto	425	15,2 %	65	2,3 %	299	10,7 %	141	5,1 %	522	18,7 %

Erot lehtien muiden aiheiden esiintymisessä olivat satunnaisia ja suhteellisen vähäisiä. Iltapäivälehdet kirjoittivat muita vähemmän juttuja pakolaisten saapumisesta sekä laki- ja viranomaisasioista. Karjalaisessa, Ilkassa, Kristityn Vastuussa ja Vihreässä Langassa oli suhteellisesti laskien muita enemmän suvaitsevaisuusjuttuja.

Taulukko 46: Jutuissa esiintyvät keskeiset vähemmistöryhmät lehdittäin ja prosentiosuus lehden kokonaiskirjoittelusta (v. 2000)

LEHTI	Juttu- määrä	väh.ryhmät yleensä		romanit ulkomailta		venäläiset		saame- laiset		virolaiset		somalia- laiset		muut afrikkal. alkuperää	
		Lkm	%	Lkm	%	Lkm	%	Lkm	%	Lkm	%	Lkm	%	Lkm	%
Helsingin Sanomat	393	127	32	28	7	39	10	10	3	20	5	25	6	20	5
Ilta-Sanomat	221	49	22	4	2	13	6	5	2	15	7	12	5	29	13
Iltalehti	132	21	16	6	5	16	12	4	3	15	11	7	5	21	16
Aamulehti	262	59	23	31	12	15	6	5	2	15	6	14	5	21	8
Turun Sanomat	162	58	36	17	10	13	8	1	0,6	8	5	4	2	8	5
Ilkka	147	41	28	9	6	18	12	4	3	9	6	2	1	5	3
Savon Sanomat	150	67	45	18	12	8	5	1	0,7	-	-	-	-	8	5
Karjalainen	147	50	34	13	9	25	17	3	2	4	3	6	4	4	3
Kymen Sanomat	147	51	35	17	12	34	23	2	1	8	5	4	3	7	5
Lapin Kansa	269	50	19	17	6	30	11	113	42	7	3	7	3	3	1
Kaleva	262	78	30	29	11	18	7	41	16	4	2	5	2	13	5
Demari	100	46	46	4	4	10	10	3	3	5	5	4	4	7	7
Kansan Uutiset	137	63	46	1	0,7	7	5	1	0,7	8	6	8	6	7	5
Nykypäivä	76	28	37	2	3	8	11	2	3	1	1	2	3	2	3
Suomenmaa	66	26	39	3	5	5	8	-	-	2	3	1	2	4	6
Vihreä lanka	63	25	40	3	5	1	2	8	13	-	-	5	8	4	6
Kristityn vastuu	55	18	33	1	2	1	2	1	2	-	-	2	4	10	18
Koko aineisto	2789	857	31%	203	7%	261	9%	204	7%	121	4%	108	4%	173	6%

Eri ryhmien esiintymisessä ei ollut paljon huomionarvoisia eroja lehtien välillä. Saamelaisia koskevat jutut keskittyivät Lapin Kansaan ja Kalevaan. Romanimaahanmuuttajista kirjoittivat suhteellisesti muita useammin Aamulehti, Savon Sanomat ja Kymen Sanomat. Venäläiset olivat selvästi muita useammin keskeisinä ryhminä Karjalaisen ja Kymen Sanomien palstoilla. Afrikkalaista alkuperää olevista kirjoittivat suhteellisesti useimmin molemmat iltapäivälehdet.

Kirjallisuus

Kujala, Anna (2000) Rapport om etniska minoriteter i den finlandssvenska pressen 1.12.1999 – 31.10.2000. Teoksessa: Sandlund, Tom (red.) Etnicitetsbilden i finlandssvenska medier.

Raittila, Pentti & Kuttilainen, Tommi (2000) Rasismi ja etnisyys Suomen sanomalehdissä syksyllä 1999. Tampereen yliopisto: Journalismin tutkimusyksikkö, julkaisuja, sarja C 31.

Raittila, Pentti & Suikkanen, Risto & Lilja, Timo (1999): Rasismi ja etninen syrjintä mediassa, esitutkimusraportti. Journalismin tutkimusyksikkö, Tampereen yliopisto 1999.

Sandlund, Tom (red.) (2000) Rasism och etnicitet i den finlandssvenska tidningspressen. SSKH Meddelanden Nr. 57. Helsinki: SSKH, 75-90.

Sandlund, Tom (red.) (2002) Etnicitetsbilden i finlandssvenska medier.

Työministeriö (1998): Rasismin ja etnisen syrjinnän seuranta Suomessa. Ehdotus seuranta-järjestelmäksi 16.12.1997. Työministeriö, maahanmuutto-osasto. Työhallinnon julkaisu nro 193. Helsinki 1998.

Liite 1. Koodausrunko

Rasismi ja etnisyys/ lehtijuttujen koodauslomake / P.Raittila 13.3.2001

YLEISTÄ

- kun jatkossa puhutaan vähemmistöryhmistä, tarkoitetaan etnisiä vähemmistöryhmiä
- vain Suomen tilannetta käsittelevät ja Suomessa käytävään rasismi/ etnisyys - keskusteluun liittyvät jutut otetaan mukaan aineistoon... ei siis rasismia ja etnisyyttä koskevia ulkomaanosastojen juttuja tai muuten vähemmistöjen asemaa ulkomailla käsitteleviä juttuja.
- kaikki ulkomaalaisten tekemiä rikoksia koskevat jutut otetaan. Ei kuitenkaan tavanomaisia liikennerikkomuksia.
- Suomalaisten osallistumista ulkomaisiin tapahtumiin ei koodata, ei myöskään ulkomaisen kirjan Suomessa julkaistua arvostelua.
- Seuraavia juttutyppejä ei yleensä oteta aineistoon; koodataan vain siinä tapauksessa, että ne täyttävät molemmat seuraavat ehdot:

a) koskevat Suomea

b) jutuissa on esillä rasismi, etninen syrjintä yms. selkeästi tutkimuksen teemaan sitova asia (esimerkiksi rasisminvastainen suvaitsevaisuustyö, suomalaisten ksenofobiset ennakkoluulot etc.):

- kulttuuri- ja urheilusivujen jutut, joissa ulkomaisia esiintyjiä, urheilijoita yms.
  - radio- ja tv-sivujen ja -liitteiden jutut (arvostelut, esittelyt)
  - virkanimityksiä, väitöksiä yms. koskevat pikku-uutiset
  - valtiovierailut
  - ruoka- ym. sivujen "kokkijutut"
  - Tavanomaiset turistijutut, siis ulkomaalaiset matkailijat Suomessa (venäläisten ja virolaisten matkailua koskevat jutut kannattaa katsoa tarkasti, koska niissä usein mukana yllä mainittuja elementtejä, jolla perusteella ne otetaan mukaan)
  - "historiajutut" ("50 vuotta sitten" -historiajutut jätetään aina pois)
- epävarmoissa tapauksissa on paras ottaa jutusta kopio ja nuo jutut käydään ennen koodausta yhdessä läpi

* KOODATTAVIIN JUTTUKOPIOIHIN TEHDÄÄN SEURAAVAT MERKINNÄT:

- Lehti ja ilmestymispäivämäärä (esim. HS 5.9.99)
- Millä sivulla juttu oli (jos kyseessä etusivu tai muu premisivu, kirjoitetaan "premi", jos kyseessä pääkirjoitus, merkataan sivunumeron lisäksi "pääk")
- jutun numero (sama kuin koodauslomakkeessa)

TAUSTAMUUTTUMAT

1. Päivämäärä (kuudella numerolla, pisteet mukaan: esim 22.09.99)

2. Väline

- 01 HS
02. Ilta-Sanomat
- 03 Iltalehti
04. Aamulehti
- 05 Turun Sanomat
06. Ilkka
07. Savon Sanomat
- 08 Karjalainen
- 09 Kymen Sanomat;
- 10 Lapin Kansa
- 11 Kaleva

21. Demari
- 22 Kansan Uutiset
- 23 Nykypäivä
- 24 Suomenmaa
- 25 Vihreä Lanka
26. Kristityn vastuu

3. Väline ja juttunumero

4. Sijoitus lehdessä

- 1 Etusivu/ premisivu (se, että kyseessä etusivu merkittävä kopioon)
- 2 Sisäsivujen juttu
3. Mediasivujen tekstiä
4. erikoisliitteen tekstiä (selkeästi erillinen liite, pelkät erikoissivut koodataan kohtaan 2)
5. pääkirjoitussivu

5. Juttutyyppi

1. Pääkirjoitus
  2. Kolumni tai muu yleisönosastojuttua ”painokkaampi” kantaa ottava artikkeli/ mielipidejuttu/ (esim. ”Vieraskynä” yms.)
  3. Kirjoitus yleisönosastossa
  4. Uutinen
  5. Juttuun liittyvä vinkki (vaikka vinkissä olisi pelkkä otsikko, koodataan silti omaksi jutuksi. Huomioihin maininta, mihin toiseen juttuun vinkki liittyy)
  6. Reportaasi tai haastattelu
  - 7 Muu
- (HUOM.: Arvostelut (kirja-, mediasivu yms.) jätetään normaalisti koodaamatta. Mutta jos ko. jutussa Suomea koskeva rasismi ja/ tai etninen syrjintä selkeästi esillä, otetaan mukaan ja koodataan ”muihin juttuihin”.

** Infolaatikot koodataan pääjuttuun mukaan (koodataan eri jutuksi silloin, jos loodalla oma otsikkonsa & erottuu muutenkin selvästi pääjutusta)

6. Rasismi/ etnisyys (ym. tämän tutkimuksen teemat) on jutussa

1. pääaiheena
- 2 sivuaiheena (koodataan vain otsikko sekä etnisyyttä yms. käsittelevä jutun osuus)

7. Jutun koko

1. pikkujuttu (1-2 palstaa, karkeasti arvioiden alle 10 palstasenttiä)
2. "keskipieni": koko pikkujutun ja postikorttikoon (10x15 cm) välissä
3. "keskisuuri": koko karkeasti arvioiden edellisen ja A4-arkin välissä
4. Iso juttu: suurempi kuin A4

HUOM.: Jos sivuaiheena, koko arvioidaan vain siltä etnisyyttä/ rasismia koskevalta osalta, joka koodataan muutenkin (joissakin tapauksessa otsikot ja kuvat kuuluva mitattavaa osuuteen)

SISÄLTÖMUUTTUJAT

8. KÄSITTELEE: Juttu käsittelee

1. maahanmuuttoa ja/ tai ulkomaalaisia Suomessa (myös pakolaisten tai muiden ryhmien saapuminen, oleskelu tai poismuutto Suomesta)
2. Suomessa asuvia etnisiä vähemmistöryhmiä (kyse vakinaisesta asumisesta. Tähän koodataan myös sellaiset pakolaiset ja Suomeen muuttaneet, jotka saaneet Suomen kansalaisuuden tai muuten ovat jääneet ilmeisen pysyvästi Suomeen asumaan)
3. Molempia em. tapauksia tai asia ei ilmene selvästi jutusta

9. OTSIKON AIHE (keskeinen aihealuokka)

HUOM. Jokainen otsikko kirjoitetaan lomakkeeseen kokonaisuudessaan (myös esirivit ja alaotsikot)

HUOM. 2: vain ** merkityt luokat 03-08 sekä 19 koodataan kohdassa 13 jutun sivuaiheiksi

01 Vähemmistöryhmiä ja ulkomaalaisia koskevat lainsäädännön tai viranomaistoiminnan tila, ongelmat, puutteet tai uudistamistarpeet

02 Vähemmistöryhmien kokemat lainsäädännön ja viranomaistoiminnan epäkohdat (oikeudelliset, eettiset, viranomaisten käyttäytymiseen liittyvät etc.) Lähtökohtana ihmisten omat kokemukset (vrt. edell. kohta)

** 03 Vähemmistöryhmien väliset tai sisäiset väkivallanteot (sisältää omaisuuteen kohdistuvat tuhotyöt tai vakavan ilkivallan)

** 04 Vähemmistöryhmien väliset tai sisäiset muut konfliktit

** 05 Muut vähemmistöryhmiin kohdistuneet väkivallanteot (sisältää omaisuuteen kohdistuvat tuhotyöt tai vakavan ilkivallan)

** 06 Vähemmistöryhmiin kohdistuneet muut oikeusloukkaukset ja syrjintätapaukset tai -mekanismit (mm. kielelliset tai kulttuuriset 'syrjintämekanismit')

** 07 Ulkomaalaisten tai vähemmistöryhmien aiheuttamat väkivallanteot (muut kuin kohdassa 03, siis valtaväestöön kohdistuvat)

** 08 Muut ulkomaalaisten tai vähemmistöryhmien aiheuttamat oikeusloukkaukset tai 'häiriöt' (muut kuin kohdassa 04)

09 Oikeuskäsittelyt ja oikeuden päätökset (aikaisemmin koodattu kohtaan 01 ... Oikeuskäsittelyn aihe voi koskea kohtia 03-08, mutta jos juttu koskee ensisijaisesti oikeuden käsittelyä tai päätöstä, koodataan tähän luokkaan)

10. Ulkomaalaisten tai vähemmistöryhmien sosiaaliset ongelmat (työttömyys, päihteet, asunto-olot yms.)

11 Uusien pakolaisryhmien pyrkiminen/ saapuminen maahan

12. Pakolaisten ym. ulkomaalaisten poismuutto Suomesta (uusi luokka!!)

- 13 Kulttuuriset ja uskonnolliset ominaispiirteet ja/tai niistä johtuvat ongelmat (selvästi kulttuurisia erityispiirteitä painottavat ruokajutut koodataan tähän ... selityksiin mainitaan verbaalisti, mistä kysymys: esim. islam, romanien asuminen kerrostaloissa etc ...)
- 14 Vierasvihaisten yksilöiden, ryhmien tai muiden vastaavien tahojen toiminta. *Koodataan vain Suomessa olevien "vierasvihaisten" toiminta, ei esim. maahanmuuttajien kotimaassaan tai muualla kuin Suomessa kokemaa vainoa.* (esim. skinheadin haastattelu ... mutta jos kyse rasistisen ryhmän konkr. väkivallasta tai muusta toiminnasta vähemmistöryhmiä kohtaan, koodataan ensisijaiseksi aiheuokaksi 05 tai 06)
- 15 Suvaitsevaisuuskampanjat tai muut suvaitsevaisuutta edistäviä toimia koskevat aiheet (esim. "monikulttuurinen tori" yms. tapahtumat)
- 16 Vähemmistöryhmiin kuuluvien menestys- tai selviytymistarinat
- 17 Valistustekstit (esim. tausta-artikkelit ulkomaalais- tai vähemmistöryhmien taustoista, historiasta, rasismien historiasta) ... kaikenlainen yleinen keskustelu rasismista. MUTTA: keskustelu suomalaisen yhteiskunnan rasistisuudesta kohtaan 18.
- 18 Suomalaisen yhteiskunnan tai kansalaisten suhde vähemmistöryhmiin (mm. keskustelu suomalaisen yhteiskunnan rasistisuudesta. Sisältää myös 'yleistä mielistä' esim. gallup-uutisten muodossa koskevat jutut)
- ** 19 Joukkotiedotusvälineiden toimintaan kohdistuvat otsikot/ jutut (edellyttää, että joukkoviestin/ -viestimet on selkeästi mainittu; puhetta julkisuudesta yms. ei koodata tähän)
- 20 Muut aiheet (kirjoitetaan lomakkeeseen lyhyt kuvaus aiheesta)
Esimerkkejä tähän luokkaan koodattavista otsikoista:
- "Slovakian romanien ihmisoikeustilannetta seurataan"*
"Vanhojen filmien saamelastahtiä tunnistettiin"
"Lapin uusi vuosituhat on nuorten"
"2000-luvulla koulutetut pärjäävät"
"Joulusadun jatkoa lappalaisista/saamelaisista"
"Kotiryssien kanssa ravintolassa"
- 21 Aihe ei ole määritettävissä (*Esim.: "Näkökohtia", "Katkelmia" ...*)

10. RYHMÄ: Otsikossa mainitut vähemmistö- tai ulkomaalaisryhmät

- Huomautuksiin kirjataan, mistä maasta ko. ryhmä/ henkilö tullut (jos kyse muista kuin Suomessa vakituisesti asuvista ... joskus niidenkin yhteydessä voi olla syytä merkitä).
- Esim. kohdassa 5 "latvialainen" tai kohdassa 6 "puolalainen". Puolasta tulleet romanit koodataan kuitenkin kohtaan 10, ja oheen kirjoitetaan "Puolasta".
- Kohdan 11 saamelaiset voivat olla Suomen lisäksi esim. Norjasta.
- Kohdan 13 (afrikkalaista alkuperää olevien) maahanmuuttajien kohdalle merkitään aikaisemman kotimaan mukaan esim. Brasiliasta, Nigeriasta, USA:sta....)
- 00 Ei määriy, vähemmistöryhmiä ei edes yleistämällä mainita otsikossa ... (esim. "Ministeri avasi suvaitsevaisuusviikon")
- 01 Ulkomaalaiset/pakolaiset/maahanmuuttajat/vähemmistöryhmät yleensä (esim. "Suomen pakolaiskiintiötä nostetaan")
- 02 venäläiset
- 03 inkeriläiset (sisältää kaikki inkeriläisen statuksella maahan muuttaneet, myös vain venäjää puhuvat, jos ovat tulleet inkeriläisinä)
- 04 eestiläiset/ virolaiset
- 05 muut entisen NL:n alueelta saapuneet, jotka eivät kuulu mihinkään tässä erikseen mainittuun ryhmään
- 06 muut itäisestä Euroopasta saapuneet, jotka eivät kuulu mihinkään tässä erikseen mainittuun ryhmään (Saksan-Itävallan-Italian itäpuolelta)
- 07 tataarit

08 juutalaiset

09 Suomen romanit tai romanit yleensä

10 Muista maista Suomeen tulleet romanit (Ruotsista tulleet mutta Suomesta lähtöisin olevat ja suomea puhuvat romanit kohtaan 09).

11 saamelaiset

12 somalialaiset/ somalit/ Somaliasta saapuneet

13 muut afrikkalaista alkuperää olevat etniset ryhmät (mustaihoiset; ei siis esim. valkoiset eteläafrikkalaiset tai marokkolaiset). Sisältää myös Amerikasta, Euroopasta etc. Suomeen muuttaneet mustaihoiset.

-- tähän luokkaan koodataan myös tapaukset, joissa puhutaan mustista, tummaihoisista ihmisistä yleensä

-- muutkin afrikkalaista alkuperää olevat kuin "maahanmuuttajat" (esim. Lola Odusoga tai koripallojoukkueen musta vieraspelaaja).

14 kurdit

15 serbit

16 albaanit (mainitaan erikseen, kun kyse Kosovon albaaneista)

17 Irakilaiset (kurdit kohtaan 15)

18 vietnamilaiset

19 kiinalaiset

20 intialaiset

21 chileläiset

22 turkkilaiset (kurdit kohtaan 15)

23 "muut arabit"

24 (jne ... tarpeen mukaan luodaan uusia luokkia usein esiintyville ryhmille.

100 Muut maahanmuuttaja- tai pakolaisryhmät (etninen alkuperä tai entinen kotimaa kirjataan lomakkeeseen ... esim. "Thaimaasta")

11. VIRITTÄVYYS: Otsikon virittävyys

1 otsikko rajaa esim. nimittelemällä tai muuten vähemmistöryhmän "meidän" piiristämme tai virittää muulla tavoin uhkia, pelkoja tai ennakkoluuloja vähemmistöryhmiä kohtaan

2. Otsikko torjuu negatiivisen erottelun tai muulla tavoin virittää positiivista suhtautumista vähemmistöryhmään/ -ryhmiin.

0 Muut otsikot (neutraali, sisältää ristiriitaisia elementtejä tai muusta syystä ei lukeudu kohtiin 1 tai 2)

12. JUTUN AIHE (keskeinen aiheiluokka)

Käytössä sama luokitus kuin kohdassa 9.

13. SIVUAIHE 1-3 eli jutun muut aiheiluokat (kohdan 9 luokitus)

- Sivuaiheiksi kirjataan vain luokat 03-08 (siis väkivallanteot, oikeudenloukkaukset ja syrjintä sekä luokka 19 (Joukkotiedotusvälineiden toimintaan kohdistuvat jutut)

14. KESKEINEN RYHMÄ eli jutun kohteena oleva keskeinen vähemmistö- tai ulkomaalaisryhmä (ks. kohta 10)

15. MUU RYHMÄ eli muut jutun kohteena olevat ulkomaalais- tai vähemmistöryhmät (ks. kohta 10)

16. Vähemmistöistä käytetyt mahdolliset kiertoilmaukset tai nimitykset (mahdollisesti halventavat, loukkaavat, ei-korrektit):

- ei merkitä mitään, jos puhutaan venäläisistä, arabeista, somaleista.
- Merkitään, jos puhutaan ryssistä, rätipäistä, neekereistä jne. (kirjataan lomakkeeseen).
- Epävarmoissa tapauksissa syytä kirjata kaikki nimittelyt
- Tarpeen mukaan merkitään nimittelevien sanojen käytön konteksti, (onko sanaa käytetty halventavassa tarkoituksessa vai esim. rasismia käsittelevässä seminaariesitelmässä, jossa pohditaan neekeri-sanankäytön historiaa ... etc)

17. Teksteistä tiivistettävät sisällölliset väittämät (makropropositiot)

Jokaisen proposition kohdalla merkitään sen esittävä taho. Sama propositio voidaan koodata yhden jutun yhteydessä useasti, jos sen esittää monen tahon edustaja. Sama esittäjä merkitään kuitenkin vain kerran esittäjäksi yhden jutun aikana.

MAKROPROPOSITIOT:

1. Ei lisää pakolaisia/ulkomaalaisia Suomeen

- Tähän luokkaan koodataan mm. seuraavan kaltaisia lausumia:
"Suomen pakolaiskiintiötä pitää pienentää"
"Täällä on jo liikaa eri värejä, pakolaisspolitiikka on ollut löysää"
"Elintasopakolaiset eivät ole tervetulleita maahamme" (etc)

2. Ulkomaalaisten/ pakolaisten määrä saisi kasvaa

- Tähän luokkaan koodataan mm. seuraavan kaltaisia lausumia:
"Me tarvitaan ulkomaalaisia, muuten työvoimapula uhkaa"
"Meidän eettinen/ kristillinen velvollisuutemme on auttaa hätään joutuneita (makropropositio koodataan siinä tapauksessa, jos asiayhteydestä ilmenee, että lause liittyy pakolaisten yms. Suomeen muuttoon)

Lehtikuvien koodaus

- Jos rasismi/ etnisyys on jutussa pääaiheena, koodataan kaikki jutun kuvat. Jos rasismi/ etnisyys on jutun sivuaiheena, koodataan vain kuvat, jotka liittyvät teeman käsittelyyn. Esim.:
- Jos kyseessä sisäministeri Häkämiehen pääasiassa muita aiheita käsittelevä haastattelu, jonka kuluessa ministeri kommentoi mm. pakolaiskysymyksiä
→→ Häkämiehen kuva koodataan, koska juuri hän joka tapauksessa liittyy jutussa käsiteltyyn pakolaisteemaan
- myös grafiikkakuva koodataan kuvaksi, paitsi jos selkeästi vain tilastollinen esitys.

18. Kuvien määrä (lehdet)

19. Kuvan koko palstoina

20. Kuvassa on seuraavien etnisten ryhmien jäseniä

(käytetään kohdan 10 luokittelua, jota täydennetään tarvittaessa sanallisella kuvauksella, esim. "ilmeisesti romaniväestöä" ... "vaatetuksesta päätelleen palestiinalaismiehiä" etc)

21. Kuvan esittämät väh.-ryhmiin kuuluvat henkilöt

- 1 Esiintyvät yksilöinä
- 2 Muodostavat ryhmän tai lauman
- 0 Kumpikaan näistä kuvauksista ei sovi

22. Kuvan aihe verbaalisesti kuvattuna

- erityisesti maininnat mahdollisesta positiivisesta tai negatiivisesta virittävyydestä. Tässä kohdin voi olla varsin subjektiivisiäkin huomioita, koska näitä kommentteja ei käytetä määrälliseen erittelyyn.

23. Muuta huomionarvoista

(kirjataan verbaalisesti selityksiä koodauksen epäselvistä kohdista ym. kiinnostavista asioista)

JUTUN PUHUJARAKENNE

Koodauksessa käytettävä toimijaluokitus:

HUOM.: JUTUSSA ESIINTYY kohtaan merkitään vain luokkiin 1-9 kuuluvat toimijat.

0 Puhuja ei ilmene

1. Ulkomaalaiset tai vähemmistöryhmien edustajat

** tämä on vähemmistöryhmiin kuuluville useimmiten ensisijainen toimijaluokka (esim. saamelaiskirjailijat, Miranda Vuolasranta, Alexis Kouros etc.). Sen sijaan esim. Stiller, Ben Fuhrman tai Ben Z-witz koodataan "siviiliroolinsa" mukaan, elleivät esiinny nimenomaan etnisen ryhmänsä edustajina)

Esimerkkejä tähän luokkaan koodattavista:

- ilmaus "turvapaikkahakemuksen mukaan"
- pakolaisjärjestö(t)
- saamelaiskäräjät, saamelaisten tiedotuskeskus

2 Keskeiset valtiolliset toimielimet: Suomen valtio tai sitä edustavat keskeiset valtioelimet kuten

- presidentti, valtioneuvosto, ministeri(t). Eri ministeriöiden virkamiehet koodataan kuitenkin luokkaan 6 (muut viranomaiset)
- eduskunnan puhemies/ -miehistö. Myös lait ja muut eduskunnan päätökset ja valiokunnat koodataan luokkaan 2 silloin, kun niitä referoidaan puhujina. Sen sijaan kansanedustaja(t) luokkaan 9 (poliitikot).

3 Oikeus- ja poliisihallinto tai niiden edustajat, esim. syyttäjät, läänioikeus, sisäministeriön poliisiosasto yms.

- HUOM: raja- ja merivartijoita tai tullimiehiä ei koodata tähän vaan luokkaan 6.

4 "kenttätason" viranomaiset (vähemmistöryhmien kanssa välittömässä kanssakäymisessä olevat kuntatason viranomaiset, esim.

- opettajat, sosiaalityöntekijät, sairaanhoitajat, lääkärit, työvoimaviranomaiset
- ei kuitenkaan kohtiin 3, 5 ja 7 koodatut viranomaiset.
- Vastaanottokeskus, myös perhekodin ja vastaanottokeskuksen työntekijät, ammatillinen aikuiskoulutuskeskus
- samoin kunnallinen oikeusapu(toimisto) tai asianajaja, vankiloiden henkilökunta
- Ensi- ja turvakodit ja niiden henkilökunta, Diakonissalaitoksen työntekijät
- Pakolaisneuvonta

5 muut kuntien, kuntainliittojen ja kunnallishallinnon edustajat

- esim. kunnanjohtaja, kunnanhallituksen jäsen ... ellei esiinny poliitikon roolissa, jolloin koodataan kohtaan 9
- Suomen kaupungit ja kunnat puhujina.

6 Muut viranomaiset:

- Ministeriöt ja ministeriöiden virkamiehet; ministerit kohtaan 1.
- (työministeriön) ulkomaalaisvaltuutettu, (sisäministeriön) ulkomaalaisvirasto.
- Sosiaaliministeriön romaniasiain neuvottelukunta
- tullimiehet, merivartiosto, rajavartijat, armeijan edustajat, palomiehet
- Te-keskuksen henkilökunta, KELAn edustajat
- maaherra, lääninhallinnon viranomaiset, Lapin liitto (yl. maakuntaliitot)
- valtakunnansovittelija, lainsäädäntöneuvos, "hallintokoneisto"

7 Tutkijat, 'asiantuntijat' ja näiden laatimat 'faktiiviset dokumentit'

- yliopisto- ym. tutkijat, tutkimuslaitokset, "tutkimus"

- Ihmisoikeusinstituutti (on Åbo Akademin alainen),
- Siirtolaisinstituutti, Saamelaisinstituutti, Tilastokeskus
- Pakolaisneuvonnan lakimies, samoin kuin esim. Tampereen pakolaiskeskuksen lakimies (kaikki asianajat oikeudessa kuitenkin kohtaan 4).

8 Vierasvihaiset tahot, ryhmittymät tai niiden edustajat

9 Poliittiset puolueet tai niiden edustajat (sisältää myös EU-parlamentin jäsenet näiden esiintyessä puolueidensa edustajina .. esim. Matti Wuori kolumnistina)

HUOM.: seuraaviin toimijaryhmiin (10-18) kuuluvia ei siis koodata kohdassa JUTUSSA ESIINTYY.

10. Ihmisoikeustyötä tekevät ylikansalliset järjestöt (Esim. SPR, Kirkkojen Maailmanneuvosto, Luterilainen Maailmanliitto ja Amnesty International, - Kansainvälinen siirtolaisjärjestö IMO).

11 Muut uskonnolliset yhdyskunnat tai niiden edustajat (mainitse yhteisö/järjestö)

– kirkko, arkipiispa

12 Muut kansalaisjärjestöt tai niiden edustajat (mainitse yhteisö/järjestö)

- tähän mm. Suomen pakolaisapu, Ihmisoikeusliitto, "kansainvälinen kohtauspaikka"
- ammattiliitot, urheilujärjestöt.

13 Yritykset tai muut yhtymät

– mm. TT:n asiamies

14 EU:n tai muiden valtioiden valtiolliset toimielimet tai viranomaiset

-- "ulkomaat", yksilöidyt maat, EU, Eu-maat

15 Joukkoviestintäväline itse tai sen edustaja (esim. viittaukset omaan toimittajaan, oman lehden aikaisempaan pääkirjoitukseen etc.).

-- Huom.: TOIMITTAJAN KYSYMYKSET VASTAUS -HAASTATTELU, (esim. "Viikon kysymys" tms., jossa toimittajan kysymykset suorina sitaatteina) ... Toimittajaa ei koodata puhujaksi... kyse on vain jutun kirjoittajan tavasta esittää itseään, ei median tavasta käsitellä toimijoita. → Mutta: jos toimittaja haastattelee tai referoi esim. oman lehensä päätoimittajaa, ko. päätoimittaja koodataan puhujaksi.

16 Muu joukkotiedotusväline (myös uutistoimisto)

17 'Kansalaiset', esim.

- yleisönosastokirjoitusten allekirjoittaja "Matti Möttönen", jos rooli ei ilmene allekirjoituksen yhteydessä.
- katugallupien haastatellut, ohikulkijat, naapurit yms. jutuissa esiintyvät tarkemmin identifioitumattomat ihmiset ja ihmisryhmät

18 Muut, ("kansalasiin" verrattuna selkeästi identifioitavat, jotka eivät kuulu ryhmiin 1-16), esimerkiksi:

- Avustajat (jos ei tarkemmin määritelty)
- muiden maiden kaupungit puhujina
- kauppaliikkeiden vartijat
- Raha-automaattiyhdistys
- teatterin johtaja, näyttelijä, sirkuksen johtaja, kuorot

Puhujarakenteeseen liittyviä tarkennuksia:

- Sopimukset verrattavissa haastateltavaan, eli varsinainen puhuja, jos esim. "Sopimuksen mukaan..."

** EU:hun liittyvät sopimukset kuten MAASTRICHTIN SOPIMUS koodataan kohtaan 14, eli EU ja muiden maiden edustajat.

** GENEVEN SOPIMUS (joka on Punaisen Ristin kansainvälisen komitean aloitteesta syntynyt sopimus) tulee kohtaan 18 eli muut.

- YLIOPISTON TIEDOTE kohtaan 7, eli tutkijat asiantuntijat jne. Paitsi jos vain HALLINNOLLINEN tiedote, silloin kohtaan 6, muut viranomaiset. Samoin YLIOPISTO yleensä, hallinnollisena toimeenpanijana kohtaan 6.

- SUOMALAINEN AVUSTUSTYÖNTEKIJÄ (riippuu työnantajasta) useimmiten kohtaan 4, kenttätason viranomainen.

-FACT FINDINGS kohtaan 4 eli kenttätason viranomainen, jos viranomaisstatus painotuu. Jos ryhmässä painottuu mukana olevien etnisten ryhmien edustajien rooli, koodataan kohtaan 1.

- IHMISOIKEUKSIEN EDUSTAJAT yleensä, kohtaan 18 eli muut.

** TANSKAN IHMISOIKEUSKESKUKSEN JOHTAJA kohtaan 18

** Jos ilmeistä, että kyseessä on ko. maan viranomainen, esim. RUOTSIN SISÄMINISTERIÖN IHMISOIKEUSVIRASTON johtaja, koodataan kohtaan 14 eli muiden maiden viranomaiset.

Toimijat jaetaan

a) niihin, jotka ovat esillä jutussa (muuttuja 24). Voivat olla puhujina, lähteinä, toisten kerronnan kohteina etc. Myös kohtiin b ja c koodattavat toimijaluokkiin 1-9 kuuluvat koodataan aina myös kohtaan a.

b) varsinaisiin puhujiin (muuttuja 25). Varsinaisia puhujia ovat esimerkiksi uutisjutuissa haastatellut ja niissä lausuntoja antavat toimijat (siis myös epäsuorat esitykset). Varsinaisia puhujia on vain juttutyypeissä 4-7, siis uutisissa, haastatteluissa etc. sekä "muissa jutuissa" (Arvosteluissa yms. olevia juttujen kirjoittajia ei koodata puhujiksi).

c) toissijaisiin puhujiin (muuttuja 26). Tämä koskee vain vähemmistöryhmien edustajia eli siis mitään muita toimijoita ei koodata toissijaisiksi puhujiksi.

-- Vähemmistöryhmien edustajat koodataan toissijaisiksi puhujiksi, jos ne saavat äänensä kuuluviin muiden puhujien kautta. Kaikki mielipidejutuissa siteeratut vähemmistöryhmien edustajat ovat toissijaisia puhujia, vaikka niitä referoitaisiin samaan tapaan kuin toimijoita uutisjutuissa.

-- HUOM.: Vähemmistöryhmän edustaja voi olla samassa jutussa sekä varsinaisena puhujana että toissijaisena puhujana

24. JUTUSSA ESIINTYY: jutussa jollain tavalla esillä olevat tahot eli kohteet (koskee kaikkia juttuja, vain toimijatahot 1-9 koodataan)

Muuttujaan kirjataan toimijatahot 1-9 aina kun ne esiintyvät jutussa jollain tavalla (myös silloin, kun ne koodataan puhujiksi muuttujissa 25-26). Kukin taho kirjataan vain yhden kerran juttua kohden. Kohteeksi koodaaminen edellyttää, että kyseessä on henkilö tms. subjekti. Myös kunta, oikeuslaitos tms. instanssi koodataan kohteeksi, jos on kyse sen toiminnan arvioinnista tms. Esimerkiksi:

- *Tampereella asuvat vietnamilaiset harrastavat jalkapalloa ...* Tamperetta ei koodata kohteeksi, koska se vain asuinpaikkana, ei mitenkään toiminnallisena instanssina. Vietnamilaiset koodataan (koodi 1)

- *Vietnamispakolaiset paheksuvat Tampereen kaupungin työllistämispolitiikkaa ----.* Tampere (koodi 5) ja vietnamilaiset (koodi 1) koodataan kohteiksi. Sen lisäksi vietnamilaiset koodataan muuttujan 26 yhteydessä varsinaisiksi puhujiksi (koodi 1).

- *Skinijoukko pakeni poliisia ...* kohteeksi merkitään sekä skinit (koodi 8) että poliisi (3)

- *Skinit tapasivat somalijoukon Tampereen oikeustalon portailla ...* kohteeksi koodataan 8 ja 1, mutta ei koodia 3 (oikeushallinto), koska oikeustalo ei millään tavalla toimijana

25. Varsinaiset puhujat.

Jokaisen jutun kohdalle merkitään yhden kerran kaikki ne toimijatahot, jotka esiintyvät jutussa suoran esityksen tai epäsuoran esityksen muodossa varsinaisina puhujina (haastateltuina, referoituina etc).

- Numerokoodin lisäksi kirjoitetaan verbaalisesti luonnehdinta puhujasta (esim. kunnanjohtaja). Jos jutussa referoidaan montaa poliitikkoa, koodi 9 merkitään vain kerran, mutta

selitysosaan kirjoitetaan maininta kaikista poliitikoista (esim. "P. Lipponen ja S. Niinistö"; tai: "3 kepun kunnanvaltuutettua").

- Esimerkkejä epäsuorista esityksistä, jotka koodataan puhujiksi: "Veikko Möttösen mielestä", "Leena Kottonen kertoo nähneensä somaliryhmän...")

- Puhujiksi ei lasketa sellaisia jonkun tahon mielipiteen kuvaamisia, joissa ei ole selvästi kyse ko. tahon puheteosta. Esimerkiksi:

"Vihreä Liitto pysyy puoluekokouksensa kielteisessä kannassa" ---> ei ole puhete-ko. Vihreä Liitto koodataan tässä tapauksessa vain jutun kohteeksi (poliittinen puolue esillä jutussa, koodi 9)

"Kunnanjohtaja NN suhtautuu vietnamilaisten saapumiseen myönteisesti" ---> ei puhete-ko

"Keski-Suomen romaniyhdistyksen mielestä/ albaaniperheen isoisan mukaan " ---> ovat puhete-koja, koodataan varsinaiseksi puhujaksi → koodi 1.

26. Vähemmistöryhmän edustaja toissijaisena puhujana.

- Vähemmistöryhmän edustaja on toissijaisena puhujana, jos se saa äänensä kuuluviin jonkin muun tahon referoimina tai jos tämän puhe on aikamuotojen käytön tai muiden keinojen avulla upotettu varsinaisten puhujien puheeseen niin että vähemmistöryhmiin kuuluvista tulee toimijoita, joista puhutaan pikemminkin kuin toimijoita, jotka puhuvat.

- Kosketus lukijan ja ko. vähemmistöryhmän edustajan välillä ei siis ole samalla tavalla suora ja välitön kuin puhuvien toimijoiden kohdalla.

- Koskee kaikkia juttutyyppejä. Vähemmistöryhmien edustajat voivat siis olla toissijaisina puhujina myös mielipidejutuissa: esim. jos mielipidejutun kirjoittaja referoi vähemmistöryhmän edustaja mielipiteitä tai muuta puhetta).

Jokaisen jutun kohdalle merkitään yhden kerran kaikki ne toimijatahot, jotka esiintyvät jutussa jonkin vähemmistöryhmän "puolesta" .

Esimerkiksi: "SPR:n edustajien mukaan maahan saapuneen kurdiryhmän edustajat olivat kertoneet joutuneensa petetyiksi".

→ toissijaiseksi puhujaksi koodataan 14 (kurdit), äänen antaa 10 (SPR:n edustaja).

27. Mielipiteellisen jutun kirjoittaja (juttutyypit 1-3, käytetään samaa toimijaluokitusta kuin edellisissä kohdissa)

- Jutun kirjoittaja/-jat merkitään koodauslomakkeeseen kohtiin "Jutussa puhuu/ puhujan kuvaus"

Liite 2: Ruotsinkielistä mediaa koskevan tutkimuksen raportin sisältö

Sandlund, Tom (red.) (2002) Etnicitetsbilden i finlandssvenska medier (ilmestyy huhtikuussa 2002). Sisältää seuraavat artikkelit:

Sandlund Tom: Inledning: Diversitet och identitet. Medierna som spegel.

Joukkotiedotusvälineet sekä välittävät kuvan maahanmuuttajista ja vähemmistöistä että luovat kuvan oman ryhmän ominaisuuksista. Ne toimivat peilinä, joka usein vahvistaa jo olemassa olevia käsityksiä. Samalla kun ruotsinkieliset joukkotiedotusvälineet Suomessa antavat kuvan Suomen (ja suomalaisten) suhtautumisesta maahanmuuttajiin, ne luovat kuvan omasta ryhmästä. Täten ne ovat tärkeitä tutkimuskohteita sinänsä, mutta vielä mielenkiintoisempia ovat analyysit suomalaisesta (sekä suomen- että ruotsinkielisestä) identiteetistä, johon vertailut suomenkielisiin joukkotiedotusvälineisiin avaavat näkymän.

Kivikuru Ullamaija: Spridda tankar om människor, medier och journalistik som knappast existerar. Monikulttuurisuudesta mediassa alettiin puhua vasta 1990-luvun alussa. Etnisyyttä käsittelevä journalismi on edelleen Suomessa vähäistä verrattuna muihin pohjoismaihin. Artikkelissa tarkastellaan miten suomalainen media käsittelee etnisyyttä ja maahanmuuttajia sekä maahanmuuttajamedioita Suomessa.

Kujala, Anna: Rapport om etniska minoriteter i den finlandssvenska pressen 1.12.1999 – 31.10.2000. Artikkelissa tarkastellaan miten ruotsinkielinen media Suomessa käsittelee rasismia ja etnisyyttä. Materiaali koostuu kolmestatoista suomenruotsalaisesta lehdestä ja käsittää aikavälin 1.12.1999 - 31.10.2000.

Haavisto Camilla: Raskrig eller oskyldiga pojkestreck? Diskursanalys av ett urval artiklar om händelserna i Håkansböle hösten 2000. Artikkelissa tutkitaan miten media käsitteli rotumellakoita Hakunilassa syksyllä 2000. Levottomuudet Hakunilassa lisäsivät lehdistön kiinnostusta aiheisiin kuten rasismiin ja etnisyyteen. Artikkelissa tarkastellaan miten media muodostaa me- ja he- ryhmiä raportoidessaan Hakunilan tapauksista. Tutkimuksen päämääränä on ollut tutkia mitä käsitteitä ja rakenteita lehdistö käyttää muodostaessaan tämän tyyppisen polarisoidun kuvan sekä analysoida minkälaisissa diskursseissa ja tulkintarepertuaareissa nämä me- ja he- ryhmät toimivat.

Sipiläinen Jouni: Etniska minoriteter i svenska tv-nyheter i Finland hösten 2000. Käsittelee rasismia ja muukalaisvihan esiintymistä ruotsinkielisissä tv-uutisissa (TV-nytt) Suomessa. Artikkelissa tutkitaan tv-uutisten muodostamia ja ylläpitämiä sosiaalisia suhteita etnisten vähemmistöjen ja valtaväestön välillä.

Creutz, Karin & af Heurlin, Heidi & Lehtonen Riikka: ISLAM OCH PRESSEN – Synen på islam i Hufvudstadsbladets och Helsingin Sanomats ledare; november 2000 – oktober 2001. Terrori-iskut 11.9.2001 saivat paljon huomiota mediassa. Artikkelissa analysoidaan miten lehdistö kirjoittaa islamista, missä valossa islamia käsitellään sekä tapaa jolla muslimeja käsitellään lehtien pääkirjoituksissa. Artikkelissa vertaillaan Helsingin Sanomien ja Hufvudstadsbladetin islamia käsitteleviä pääkirjoituksia.

Korkman, Christina: Språk, integration och identitet Ingermanländare i finlandssvensk press. Artikkel käsittelee suomenruotsalaisten päivälehtien inkeriläisten maahanmuuttajien suomenkielentaidosta muodostamaa kuvaa uutisartikkeleissa. Aineistona on käytetty kahdeksaa suomenruotsalaista lehteä ajanjaksona 1998-1999.

Nylund Mats: Hotet från söder: En tv-nyhet om ester kommer till. Artikkelissa tutkitaan miten virolaisten halua työskennellä Suomessa mitanneen mielipidekyselyn tuloksista muodostettiin uutinen suomenruotsalaisessa televisiossa (TV-nytt). Uutisessa käsiteltiin suomalaisten ja virolaisten suhteita, mahdollista maahanmuuttoa Suomeen ja työehtoja ja -moraalia.

Lojander-Visapää, Catharina: Invandrarna om medierna i Finland. Reflexioner under en forskningsprocess. Artikkel käsittelee mitä medioita ryhmä maahanmuuttajia käyttää ja millä tavalla he kokevat suomalaisen lehdistön käsittelevän heitä. Artikkel käsittelee iltapäivälehdistön erikoista roolia integroitumisessa työelämään sekä sukupuolieroja eri mediagenreissä.